

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Sociální integrace Kubánců v České republice

Bc. Hana Vamberská

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

Sociální integrace Kubánců v České republice

Bc. Hana Vamberská

Vedoucí práce:

Mgr. Klára Vanková, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017 .....

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Kláře Vankové, Ph.D., za čas, který věnovala vedení mé diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	INTEGRACE.....	5
2.1	Znaky úspěšné integrace	6
2.2	Sociální integrace.....	7
3	METODOLOGIE.....	12
3.1	Výběr a charakteristika informátorů.....	13
3.2	Analýza dat	17
3.3	Cíl výzkumu	17
4	KUBA	18
4.1	Vývoj politické situace na Kubě.....	19
5	ČESKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY.....	22
5.1	Imigrace do ČSSR před rokem 1989.....	27
5.1.1	Výměnné pracovní pobyty- praktický exkurz do česko-kubánských vztahů v 70. - 90. letech.....	29
5.2	Imigrace do ČSSR / ČR po roce 1989	33
5.3	Statistické shrnutí: udělené azylu a mezinárodní ochrany .	35
5.4	Příběh Rolanda Pozady	37
6	SOCIÁLNÍ INTEGRACE KUBÁNCŮ	39
6.1	Kulturní dimenze integrace	40
6.1.1	Český jazyk	40
6.1.2	Volný čas	44
6.1.3	Kulturní bariéra - zima	45

6.2	Strukturální dimenze	47
6.2.1	Práce před rokem 1989	47
6.2.2	Práce po roce 1989	48
6.3	Identifikační dimenze	49
6.3.1	Kubánská kultura	52
6.4	Interaktivní dimenze	53
6.4.1	Sociální vztahy	53
6.4.2	Vazby na Kubu	55
6.4.3	Macho syndrom	56
6.4.4	Kubánci a české ženy	57
7	ZÁVĚR	60
8	LITERATURA	65
9	RESUMÉ	72
10	PŘÍLOHY	74

1 Úvod

Tato diplomová práce s názvem Sociální integrace Kubánců v České republice se zabývá integrací Kubánců do české společnosti a kombinuje teoretické a praktické výzkumné aspekty. Smyslem této diplomové práce, která propojila teoretické poznatky s aplikovaným terénním výzkumem, bylo zmapovat sociální integraci Kubánců do české společnosti. Tato analýza se zaměřila na různé dimenze sociální integrace: kulturní, strukturální, identifikační i interaktivní dimenzi.

Práce zahrnuje čtyři hlavní části – úvod, teoretickou část, výzkumnou část a závěr. V úvodu nastiňuji problematiku migrace a integrace, uvádím celosvětové počty migrujících osob a zdůvodňuji výběr tématu. V teoretické části se zabývám definicí integrace obecně, zejména pak znaky úspěšné integrace do společnosti a v neposlední řadě také sociální integraci. Ve výzkumné části stručně shrnuji historii Kuby, zabývám se česko-kubánskými vztahy a imigrací do České republiky před rokem 1989 a po roce 1989. Výzkumná část analyzuje v souladu s jednotlivými dimenzemi sociální integrace jednotlivá témata, která jsem nasbírala od vzorku čtrnácti kubánských informátorů. V závěru se věnuji poznatkům a výsledkům ze samotného výzkumu.

Migrace neboli pohyb obyvatelstva je proces starý jako lidstvo samo, ale tento jev se stal z důvodu dostupnější osobní dopravy, postupné globalizace či integračních snah národních států v rámci Evropské Unie jedním z typických rysů postmoderní společnosti. Přestěhování celé rodiny do jiného státu za lepší ekonomickou situaci nebo za klidnějším spánkem z důvodu bezpečnosti či válečného konfliktu patří v současnosti mezi běžné způsoby řešení nesnadného života, podobně jako tomu bylo v době světových válek nebo v 19. století v Americe. V minulosti se Česká republika naopak potýkala s emigračními vlnami, kdy řada elit odešla do zahraničí a již se zpět nevrátila.

V současném globalizovaném světě se migrace stala naprostou samozřejmostí. Počet cizinců na území České republiky neustále roste, demografická a národnostní struktura obyvatelstva se mění. Dušan Drbohlav ve své knize *Ukrajinská pracovní migrace v Česku* vydané v roce 2015 uvádí, že odhadovaný počet mezinárodních migrantů ve světě je 232 milionů, tedy 3,2 % světové populace (Drbohlav 2015: 26). Mezinárodní organizace OSN ve svých oficiálních statistikách uvádí, že počet mezinárodních migrantů se zásadně zvýšil během posledních patnácti let, ze 173 milionů v roce 2000 na 244 milionů v roce 2015. Téměř dvě třetiny z nich žijí v Evropě (76 milionů) a v Asii (75 milionů), zatímco v Severní Americe žije 54 milionů a v Africe 21 milionů.¹

S procesem migrace je nedílně svázán i proces integrace, tedy začleňování se do většinové populace. Tento nesnadný proces může být pro imigranty přínosný avšak, ne vždy jednoduchý, zejména necítí-li imigrant žádnou podporu, ať už státní či od nějaké organizace. Příčiny a důsledky migračních pohybů vyvolávají diskuze v různých vědních sférách. Přistěhování se do nové země může být pro jednotlivce či celé rodiny velmi náročným, někdy až stresujícím životním rozhodnutím. Každý příchozí se musí přizpůsobit novým životním podmínkám, což je ovlivněno osobními předpoklady i dalšími okolnostmi migrace. Nové prostředí, jiný způsob života, odlišné podnebí, kultura i jazyk, s tím vším se musí cizinec vyrovnat, pokud se rozhodne dlouhodobě usadit v nové přijímací zemi. Česká republika patří spíše k tranzitním zemím a má relativně nízký počet cizinců vůči počtu obyvatel, asi 5% včetně Slováků. V roce 2015, na vrcholu imigrační krize v Evropě, v desetimilionové České republice požádalo o azyl pouze 1156 lidí, z nichž většina je z Ukrajiny, následovaná Kubou, Sýrií a Vietnamem.² K pozici České

---

¹ http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

² <https://www.boell.de/en/2016/05/24/refugees-czech-republic-not-trace-still-problem>

republiky jako primárně tranzitní země přispívá zřejmě celá řada geopolitických faktorů: blízkost atraktivních a ekonomicky silnějších zemí jako je Německo a Rakousko, homogenní etnická a rasová struktura obyvatel, složitý a obtížný jazyk a také další faktory, jako relativně přísný systém cizineckého a azylového práva a relativní neznámost České republiky v řadě zemí.

Pro zkoumání integrace cizinců v ČR jsem si vybrala Kubánce, a to z několika důvodů. Výzkum kubánské imigrace a následné integrace do české společnosti má několik zajímavých specifik. Kubánci jsou velmi unikátní skupinou imigrantů, protože vzhledem k historickým vztahům v rámci socialistického bloku mezi castrovskou Kubou a socialistickým Československem přicházeli Kubánci již před rokem 1989. Je tedy zajímavé porovnávat, jak se liší kubánská imigrace před rokem 1989, a po něm. Druhým důvodem je situace v posledních dvaceti letech, kdy se Česká republika, zřejmě z důvodu lidskoprávní orientace zahraniční politiky a podpory kubánského disentu, stala pro Kubánce atraktivní cílovou zemí, a to jak z ekonomických, tak i politických důvodů. I česká zahraniční politika však v současné době prochází znatelnými posuny oproti tradiční "tvrdé linii" a nedávné otevření velvyslanectví na Kubě tuto změnu institucionálně potvrzuje.³

Dalším významným faktorem budoucího vývoje je nepochybně vnitřní situace na Kubě a změny po smrti Fidela Castra, kdy se tento karibský "ostrov svobody" více otevírá světu a provádí první ekonomické reformy. Data naznačují, že Česká republika pro Kubánce velmi atraktivní země. Zatímco ke konci roku 2015 mělo v zemi trvalý nebo přechodný pobyt 466 Kubánců, další stovky pocházejí ze smíšených manželství nebo mají české občanství, podobně jako zřejmě nejznámější Čech s kubánskými kořeny, módní návrhář Osmany Laffita, další zde žádají o politický azyl či o mezinárodní ochranu. Svou roli hrají právě zmíněné

---

³ <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/po-27-letech-bude-mit-cesko-velvyslance-na-kube-jsem-rad-za/r~a60ef07269f011e683920025900fea04/>

historické kořeny, např. reformní komunista Valtr Komárek byl v šedesátých letech poradcem Che Guevary, v tehdejším Československu mezi lety 1969 a 1989 studovalo asi 700 Kubánců. Další do Československa přijížděli na výměnné pracovní pobyty, kterým se blíže věnuji ve výzkumné části práce, navázána byla spolupráce v průmyslu i zemědělství.⁴ Tyto spojnice z minulosti zásadně ovlivňují i současnou situaci.

Je však třeba také úvodem předznamenat, že aktivity emigrantů jsou kubánským režimem často monitorovány, což má za následek, že se většina Kubánců v cizině snaží "zneviditelnit",⁵ což platí částečně i o kubánské komunitě v Česku a vedlo to také k důsledku, že se mi pro výzkumnou část práce nepodařilo sehnat kubánského politicky angažovaného disidenta či úspěšného žadatele o azyl. V neposlední řadě je třeba připomenout, že integrace je velmi složitý, komplexní, multidimenzionální a obousměrný proces, jehož různé aspekty se tato práce snaží zachytit, popsat a analyzovat právě na příkladu výzkumného vzorku 14 Kubánců v České republice a jejich často nesnadné, dlouhodobé cestě k integraci do české společnosti.

---

⁴ <https://www.pressreader.com/czech-republic/lidove-noviny/20160312/281487865452947>

⁵ http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/castruv-ustup-se-v-cesku-neslavi-kubanci-se-boji_45007.html

2 INTEGRACE

„Integrace je proces včlenění do již existujícího společenského celku, který má vytvořenou strukturu, vykazuje určitou míru koherence a chování jeho členů se řídí stanovenými pravidly“ (Uherek 2003). S neustávajícím přívalem nových imigrantů, nezačleněných přistěhovalců se zvyšuje potřeba integrace. Při úspěšné integraci se totiž riziko vzniku etnických či kulturních konfliktů snižuje na minimum.

Integrace je proces dlouhodobý, komplikovaný a oboustranný. Probíhá na straně přistěhovalců i hostitelské společnosti. Na jedné straně by měl stát vytvořit podmínky pro rovnoprávné postavení přistěhovaleckých menšin, zajistit jim stejná práva jako českým občanům. Na druhé straně musí určitou ochotu začlenit se do společnosti projevit sami cizinci. Záleží na migračních a integračních strategiích země, obecně však cizinci musí dodržovat zákony a předpisy země, do které se přistěhují, měli by se také pokusit zvládnout místní jazyk.

Podle Bauböcka je pojem integrace velmi těžko uchopitelný a víceznačný. V jeho perspektivě existují dvě základní pojetí integrace. První se vztahuje k vnitřní soudržnosti celku složeného z množství individuálních jednotek nebo prvků. Tím celkem je myšlena společnost, která se skládá z velkého množství prvků. Druhé pojetí integrace určuje vstup prvků do celku. Jde o změnu stavu, začlenění nových externích jednotek, které se stanou součástí rozšířeného celku. (Bauböck 1994: 9) V cílové zemi čeká imigranty složitý proces adaptace na nové podmínky v majoritní společnosti. Jejich integrace je ovlivněna několika faktory. „(...) jednak imigranty samými, ale též zejména imigrační politikou země a přístupem její majoritní populace k imigrantům.“ (Drbohlav 2001: 23).

Na integraci lze pohlížet také z dynamické perspektivy jako na proces posilování vztahů v rámci sociálního systému. Integrace jako koncept může být definována jako stabilita vztahů v rámci systému jako

celku a s jasnými hranicemi. Integrace má několik významů (Bosswick; Heckmann 2006: 2).

- proces spojování jednotlivých elementů jeden do druhého, a mimo ně vytváření nových struktur,
- přidávání jednotlivých elementů do existující struktury k vytvoření provázaného celku,
- udržování nebo zlepšování vztahů v rámci systému nebo struktury.

Teorií a definic pojmu integrace cizinců existuje celá řada. Většinou je vysvětlována prostřednictvím oblasti, které se dotýká, například trhu práce, vzdělání, zdravotnictví či bydlení. Přesto lze konstatovat, že neexistuje jedna vyčerpávající definice. I Ministerstvo vnitra definuje integraci jako *„proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty“*⁶.

2.1 Znaky úspěšné integrace

Cizince při příchodu do nové země čeká složitý proces integrace, adaptace na nové podmínky v majoritní společnosti. Za klíčové předpoklady úspěšné integrace je dlouhodobě považovaná znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace ve společnosti a vzájemné vztahy s majoritní společností. Úspěšnost integrace však ovlivňují i další faktory. Například to, jak se široká veřejnost staví vůči etnickým nebo kulturním odlišnostem, na integračních politikách dané země, na ekonomické situaci nebo na otevřenosti vzdělávacího aparátu.

---

⁶ <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Na druhé straně stejně tak záleží i na postoji samotného imigranta, jak intenzivně a hluboce se chce integrovat. (Rákoczyová; Trbola 2009: 15)

Česká republika vytvořila v roce 1999 dokument zvaný „Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR“, kde obecně formuluje politiku vůči cizincům. Na základě těchto zásad byla v roce 2000 přijata „Koncepce integrace cizinců“, která definuje integraci jako „proces, v jehož průběhu dochází k sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost. Proces dvoustranný, který vyžaduje přizpůsobování ze strany, cizinců na straně jedné a vytvoření podmínek pro integraci cizinců na straně druhé.“⁷.

2.2 Sociální integrace

Rok od roku, a to nejen u nás, ale i v celé Evropě přibývá migrantů a s tím souvisí i potřeba zahraniční pracovní síly, tedy migrace a následně i integrace. Je velmi pravděpodobné, že se počty cizinců budou ještě zvyšovat, proto je zcela nezbytná snaha o úspěšnou sociální integraci cizinců do majoritní společnosti. Nejenže se zvýší kvalita života migrantů, ale také lze při úspěšné integraci předcházet vzniku sociálního vyloučení či sociálních konfliktů.

Sociální integrace tedy pozitivně působí na kvalitu života migrantů i příslušníků majority a přispívá k udržení pospolitosti ve společnosti. V České republice je sociální integrace realizována různými aktéry - například obecními a městskými úřady, magistráty, krajskými úřady, neziskovými či nestátními organizacemi, sociálními podniky, zaměstnavateli, úřady práce, školami, různými spolky přistěhovalců, sportovními kluby nebo náboženskými organizacemi.

---

⁷ <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Rákoczyová se v knize *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*, zmiňuje⁸, že integrace probíhá ve třech úrovních. Na mikro-, mezo- a makrosociální úrovni. Integrace na mikroúrovni probíhá hlavně mezi jednotlivci. Zásadní jsou zde vztahy mezi sebou a postoje, které zastávají k institucím uvnitř skupin. Na mezoúrovni vzniká vzájemná závislost mezi přistěhovalci a domácími obyvateli. Prohlubují se vztahy mezi skupinami a institucemi. Makroúroveň se netýká žádných akcí jednotlivců v lokalitě. Jedná se spíše o neosobní mechanismy. (Rákoczyová; Trbola 2009: 25)

Sociální integrace může být definována jako začleňování či socializace imigrantů do hlavních orgánů, vztahů a pozic hostitelské společnosti. Je to nesnadný interaktivní proces mezi přistěhovalci a hostitelskou společností. Ne vždy jsou přistěhovalci přijímáni s otevřenou náručí. Setkávají se s překážkami, předsudky i diskriminací. Aby byly tyto překážky překonány, hostitelská společnost se musí zapojit do vzájemného procesu integrace. Imigranti se učí nové kultuře, získávají práva a povinnosti nové země, budují si osobní vztahy s ostatními příslušníky hostitelské společnosti a vytváří si pocit sounáležitosti a identifikace se společností. Pro hostitelskou společnost integrace znamená otevírání institucí a zajištění rovných příležitostí pro přistěhovalce. (Bosswick; Heckmann 2006: 11)

Pavel Barša **rozlišuje tři roviny sociální integrace** (Barša 1999: 231-240):

1) **Kulturní integrace**, kterou dále rozlišuje na *asimilaci* – ztratí-li menšina všechny kulturní hodnoty, které je předtím odlišovali od většinové společnosti. *Tavící tyglík* – rozpustí-li se menšina mezi většinovou společností, aniž by přitom ztratila své kulturní prvky. *Kulturní pluralismus* – menšina je ekonomicky a

---

⁸ Tuto myšlenku přebírá z Asselin et al. 2006.

politicky včleněna do většinové společnosti, aniž by se vzdala své kulturní odlišnosti.

2) **Sociálně-ekonomická integrace**, která zahrnuje *úplnou* nebo *částečnou ekonomickou asimilaci*. Jedná se o situaci, kdy členové menšinových skupin mají významně horší šance hospodářského úspěchu než příslušníci většinové skupiny. Cílem je zabránit diskriminaci v zaměstnání, bydlení, vzdělání nebo vstupu do veřejných zařízení.

3) **Občansko-politická integrace** má dvě formy. První je *politická asimilace*, což znamená, že na pozice ve státní správě či na politické posty mohou usedat všichni nezávisle na svém původu. Druhou formou je *akomodace*. Opatření, které chrání příslušníky menšin před nebezpečím jejich občansko-politické segregace. Takovými opatřeními disponují většinou nevládní organizace, politické strany nebo sociální hnutí.⁹

Podobně jako Barša rozlišuje i Heckmann¹⁰ několik dimenzí sociální integrace: kulturní, strukturální, interaktivní a identifikační (Bosswick; Heckmann 2006: 9-11).

Kulturní integrace (dimenze) je proces, kterým jednotlivec získává znalosti, kulturní standardy a schopnosti potřebné k úspěšné interakci ve společnosti (Bosswick; Heckmann 2006: 10). Pro úspěšnou

---

⁹ Barša obohacuje výklad o termíny Birche – politická kontrola menšiny většinou a politická segregace menšiny.

¹⁰ Bosswick; Heckmann. 2006. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*.

kulturní integraci je nezbytné ovládat úřední jazyk dané společnosti. Cizinci většinou češtinu označují za velmi náročný jazyk. Pokud cizinec český jazyk ovládá, prospívá to nejen samotné menšině, ale také to velmi usnadňuje život většinové populaci. Nejvíce totiž rozdíly mezi většinovou a menšinovou společností začínají lidé vnímat, až když dojde na slova. Pokud se někdo špatně vyjádří, nevysvětlí, co má na mysli nebo použije nevhodná slova, nemusí ho dotyčný pochopit a může dojít ke konfliktu, což narušuje jejich soužití. Dalšími důvody neporozumění jsou odlišné představy, přání, očekávání, zkušenosti či hodnoty, které nám předávají rodiče nebo společnost v průběhu našeho socializačního procesu. Jsou to naše názory a názory našich předků, které považujeme za správné. Pokud jednáme s někým, kdo má naprosto rozdílné hodnoty od těch našich, komunikace se může stát obtížnou. V našem komunikačním stylu je důležitá jak verbální tak neverbální stránka, odráží se v něm kulturní zvyklosti a tradice každé skupiny, jiné pozdravy, jiné přivítání, jiná otevřenost a striktní pravidla při komunikaci. Dalším klíčovým znakem k úspěšné kulturní integraci může být pochopení historie hostitelské společnosti. Ta může obsahovat odpovědi na spoustu otázek imigrantů. Například odpovědi na otázky typu: *Proč se ke mně lidé chovají tak odtažitě? Proč se mě bojí?* Nahlédnutím do historie dané země, může imigrant najít odpovědi nebo možná i hlavní příčiny různého chování. Čím lépe porozumí cizí kultuře, tím snáze může imigrant identifikovat společné kulturní znaky mezi jeho kulturou a kulturou hostitelské země a tím nalézt způsob, jak získat určitou pozici v dané zemi, tedy, jak přejít do dimenze strukturální dimenze. (Šišková 2001: 14-16)

V kulturní integraci nejde o to vzdát se vlastní kultury. Naopak bi-kulturní schopnosti a osobnosti jsou velkým přínosem jak pro samotné jednotlivce, tak pro hostitelskou společnost. Příchodem imigrantů, jejich dětí i vnoučat vzniká vzájemný proces obohacování. Měnit by se měly obě skupiny, imigranti by se měli naučit místní jazyk a hostitelská společnost by se měla učit novým způsobům a potřebám imigrantů. (Bosswick; Heckmann 2006: 10)

Strukturální integrace (dimenze) znamená individuální získávání práv a pozice ve společnosti v klíčových institucích – ekonomika, trh práce, vzdělávání, bydlení, sociální a zdravotní zabezpečení nebo občanství, bez kterého se imigranti nemohou stát voliči a podílet se tak na politickém dění. Účast v těchto institucích znamená příležitost zlepšit své sociální postavení i životní šance. Strukturální integrace probíhá do značné míry na městské úrovni a souvisí také s navazováním společenských kontaktů a dosažení kulturního, společenského nebo ekonomického kapitálu. (Bosswick; Heckmann 2006: 9)

Interaktivní integrace (dimenze) je začleňování migrantů do sociálních sítí a formování vztahů. Zahrnuje osobní vztahy (přátelství, romantické vztahy, manželství) i neosobní vztahy (kolegové, sousedi, spolucestující) tedy všeobecnější členství ve společenských skupinách. Jedná se o proces přijetí migrantů do primárních vztahů a sociálních sítí hostitelské společnosti. V první fázi integračního procesu je interaktivní integrace do sociálních systémů etnické kolonie pro imigranty přínosem. Především podpora a solidarita příslušníků příbuzných či stejných etnik. Sdílí s nimi informace a zkušenosti. Postupem času však taková integrace může bránit imigrantovi ve vytváření vazeb s hostitelskou společností a při získávání kulturního a sociálního kapitálu potřebného pro konkurenceschopnost v klíčových institucích hostitelské země. (Bosswick; Heckmann 2006: 10)

Identifikační integrace (dimenze) odkazuje na ztotožnění jednotlivce se systémem. Po získání potřebných kulturních schopností se mohou imigranti stát součástí klíčových institucí. Člověk se začne vnímat jako součást kolektivu. Identifikuje se se sociálními skupinami. Tento proces může být pro imigranta velmi složitý, protože nikdy nezapomene, že byl nebo stále je součástí i jiné společnosti. Tak trochu jde v této fázi o

popření svého vlastního původu. Což je velmi komplikované a většina cizinců tak zůstává součástí obou společností, z nichž jen jedna pro něj bude ta hlavní. Ze začátku nemusí imigrant cítit pocit sounáležitosti s hostitelskou společností, ale tento pocit se může vyvinout později v průběhu integračního procesu. Nejčastěji dochází k identifikační integraci až v následující generaci, která již od útlého věku vyrůstá v hostitelské společnosti. Velký vliv na identifikační integraci, mají také důvody imigrace - válka, ekonomická situace, pracovní příležitosti, manželství, apod. Tento poslední krok úspěšné integrace lze urychlit tím, že cizinec zastává velmi silné nebo vysoké postavení ve společnosti a stává se tak vzorem pro ostatní. (Bosswick; Heckmann 2006: 10-11)

3 METODOLOGIE

Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní přístup, ve kterém jsem vytvářela kulturní data za pomoci semi-strukturovaných rozhovorů s osobami kubánské národnosti pobývajících na území České republiky. U semi-strukturovaných rozhovorů má tazatel předem připravenou osnovu témat nebo otevřených otázek, která chce s informátorem probrat. Výhodou těchto rozhovorů je, že udržuje kontrolu nad tím, kam se vyprávění odvíjí, ale zároveň dává prostor i pro témata, která sám informátor zmíní a výzkumníkovi se zdají pro účely výzkumu užitečná (Bernard 2002: 205). První část semi-strukturovaných rozhovorů se týkala seznámení s informátory a obsahovala převážně osobní údaje¹¹, informace vztahující se k životu na Kubě a s tím spojené důvody emigrace. Druhá část patřila životu v České republice a následné integraci do české společnosti. Zajímal mě rok příjezdu, zkušenosti

---

¹¹ Jméno, věk, národnost, vzdělání, současné povolání, rodinný stav.

s českou společností, s českými úřady, jejich pocity a dojmy z režimu, který vládl/vládne v České republice, hledání práce, jazyková bariéra, bydlení nebo vytváření sociálních sítí. Jeden z informátorů sám otevřel téma události kolem listopadu 1989. U dalších informátorů jsem se tedy zajímala, jestli mají nějaké povědomí o průběhu revoluce, jejích příčinách a důsledcích, zda se jí účastnili. V závěru všech rozhovorů jsem se zaměřila na plány do budoucna. Svými doplňujícími otázkami jsem se snažila udržet vyprávění v časové posloupnosti. Všechny rozhovory probíhaly střídavě v českém, španělském i anglickém jazyce dle jazykového vybavení¹² informátora a byly nahrávány na diktafon. Délka jednotlivých rozhovorů se velmi liší, nejkratší trval 2 hodiny a nejdelší 6 hodin.

Dále výzkum opírám o primární data získaná pomocí zúčastněného i nezúčastněného pozorování. Navštívila jsem kubánské restaurace, bary, kluby i hodiny salsy s kubánskou lektorkou. Pozorovala jsem své informátory při běžné interakci s ostatními Kubánci i s majoritní skupinou. Ve svém výzkumu bych se ale neobešla bez sekundárních dat v podobě mediálních zdrojů (internetové zpravodajství, rozhlasové stanice), statistik Ministerstva vnitra nebo archivních záznamů Plzeňského Prazdroje, a.s. (dále jen archiv PPAS).

3.1 Výběr a charakteristika informátorů

K výběru výzkumného vzorku jsem využila nepravděpodobnostní metodu, prostřednictvím účelového výběru. Vzhledem k tomu, že jsem jednoho Kubánce znala osobně, můj výzkum začal u něj. Ten mi poté poskytl kontakt na svého bratra a další kubánské přátele. Své informátory

---

¹² Všichni kubánští informátoři ovládají španělštinu. Někteří mluví velmi dobře česky, některým dělá čeština stále problém. Jeden z informátorů ovládal dokonce i bulharštinu. Informátoři mladšího věku neumí česky vůbec, rozhovory proto probíhaly v anglickém jazyce.

jsem tedy postupně získávala metodou sněhové koule- tzv. snowballu (Bernard 2002: 185).

Vytváření kulturních dat v terénním výzkumu probíhalo od září 2015 do února roku 2016 ve středočeském kraji a v hlavním městě Praze. Zaměřila jsem se nejen na Kubánce žijící v České republice (někteří přijeli před sametovou revolucí, někteří až po revoluci), ale také na zkušenosti osob, kteří se vyskytovali nebo dennodenně vyskytují v bezprostřední blízkosti Kubánců. Jednalo se převážně o rodinné příslušníky, přátelé nebo lidi, kteří s Kubánci pracují. Do výzkumného vzorku jsem zahrnujela také potomky ze smíšeného manželství Kubánec-Češka. V konečném součtu čítal výzkumný vzorek 14 kubánských informátorů (10 mužů, 4 ženy) ve věkovém rozmezí od 21 let do 63 let. Dále jsem vedla rozhovor se zaměstnankyní neziskové organizace Člověk v tísni¹³, pod kterou spadá Latinsko-americká oblast, tedy i Kuba. V současné době v České republice sice neprobíhá žádný program na integraci Kubánců do české společnosti, avšak vzhledem k tomu, že s Kubánci několik let pracuje a zná jich několik, kteří jsou již v české společnosti úspěšně integrováni, její názory a postřehy byly pro mě velmi přínosné. Dalším stěžejním informátorem byl bývalý zaměstnanec Plzeňského Prazdroje, který v 80. letech dostal na starost skupinu kubánských dělníků. Ti se do Plzně přijeli na základě výměnného pracovního pobytu mezi Československou a Kubou, učit se tu technologickým postupům vaření piva. V průběhu výzkumu jsem získala, rozhovory od dvou manželek¹⁴ kubánských informátorů. Do příloh této práce jsem umístila tabulku se stručnými biografickými údaji o všech

---

¹³ Jejím cílem je mj. aktivně se podílet na vytváření společnosti, ve které jsou kulturní, etnické, rasové a jiné odlišnosti zdrojem obohacení, a nikoli konfliktů. Cílem programů je bořit zaběhlé stereotypy o cizincích, a tak přispívat k lepšímu soužití imigrantů a většinové společnosti. Rodinám ale i jednotlivcům pomáhají při komunikaci s úřady či školami. V současné době působí pracovníci v 60 městech v České republice i na Slovensku.

¹⁴ Pod pseudonymem paní Eva a paní Jana.

informátorech. Abych chránila jejich anonymitu, neuvádím jejich jména, nýbrž náhodně vybraná, pro kubánské informátory kubánsky znějící jména, pro české informátory česká jména. (příloha č. 1)

Informátoři se pro emigraci z Kuby do ČSSR/ČR rozhodli z několika odlišných důvodů, které jsou níže kategorizovány:

Politické důvody. Hlavní příčinou je komunistický režim v čele s diktátorem, ať už s Fidelem Castrem nebo současným prezidentem Raúlem Castrem. Nespokojenost a nedůvěra ve vládu je dodnes významným „push“ faktorem politicky motivované emigrace, a to po roce 1989, kdy se komunistický/socialistický režim v Československu zhroutil. Carlos byl ve své zemi nespokojený a nesouhlasil s tehdejšími režimem na Kubě, nechtěl být dále svazován komunistickými pravidly: *„Nelíbilo se mi co se na Kubě děje, nesouhlasil jsem s režimem a lákalo mě žít jinde. Komunismus může fungovat možná jako teorie, ale v praxi určitě ne.“*

Ekonomické důvody. Nízká životní úroveň, nedostatek potravin, léků, nízké platy a nulová svoboda jsou významným impulzem k hledání nového a lepšího života pomocí emigrace. Pablo a jeho rodina trpěla všudypřítomnou chudobou, neměli peníze na nic jiného než na uspokojení základních potřeb. Touha po vyšší životní úrovni, ale také potřeba zabezpečit finančně zbytek rodiny- zejména tyto motivy vedly v jeho případě k emigraci: *„Vždycky, když ušetřím nějaké peníze navíc, hned je posílám své rodině na Kubu. Chci, aby se taky měli dobře.“* Ze zahraničí posílá tzv. remitence, na kterých je jeho kubánská rodina prakticky závislá.

Nedodržování lidských práv. Přestože Kuba v roce 1948 podepsala Všeobecnou deklaraci lidských práv a svobod, lidská práva

jako je svoboda projevu a shromažďovací právo nedodržovala.¹⁵ Otřesné zacházení v kubánské věznici si zažil i Rolando Pozada, který byl v dubnu 2003 zatčen spolu s dalšími 137 novináři, právníky či umělci za protirežimní jednání. V roce 2010 bylo propuštěno 53 politických vězňů, žádný z nich však nesměl zůstat na Kubě. Většina z nich emigrovala do USA.¹⁶ Tento lidskoprávní motiv perzekuce je zároveň úzce propojen s politickými důvody.

Kariéra. Seberealizace je v návaznosti na politické a ekonomické důvody na Kubě velmi obtížná, a to zejména v oborech jako je umění. Mario je umělec a jeho vášní jsou tetovací kresby. Do České republiky byl pozván nejmenovanou českou galerií. Navíc se objevila i možnost učit na vysoké škole, takže to byla vidina lepší kariéry a možnost pracovní realizace, co ho přimělo k emigraci: *„...galerie mě sama oslovila, jestli bych u nich nechtěl vystavovat svá díla...jejich zájem mne těšil. ...Kdo by to byl řekl, že jednou budu přednášet na vysoké škole.“* říká Mario.

Sloučení rodiny. Všude po světě v různých státech žije mnoho Kubánců. Doma často nechali své příbuzné a rodiny. Jakmile si vytvoří zázemí a nějaké sociální sítě, mohou si k sobě pozvat členy rodiny. Angelo se do České republiky dostal na pozvání své české přítelkyně na krátkodobé vízum. Vzali se, čímž dostal trvalý pobyt. Angelova manželka později znovu poslala zvací dopis i pro jeho bratra: *„Na Kubě mám ještě další tři sourozence. Jsem zvyklý na velkou rodinu, takže jsem rád, že tu mám alespoň jednoho brácha.“* říká Angelo. Rodina a blízcí přátelé jsou jedním z tzv. „pull“ faktorů, které Kubánce táhnou zpět na Kubu.

---

¹⁵ <https://www.hrw.org/legacy/background/americas/back1108.htm>

¹⁶ viz kapitola 5.4.

3.2 Analýza dat

Vzhledem k cizojazyčnosti většiny informátorů byly všechny rozhovory přepsány do textové podoby tak, aby byly srozumitelné a neunikl jejich obsahový význam. Získaná data byla následně analyzována prostřednictvím programu MAXQDA, jehož výhodou je možnost uchovávat na jednom místě přepisy rozhovorů, terénní poznatky či sekundární data a usnadňuje výzkumníkovi proces kódování a následnou analýzu dat.

Rozhovory byly členěny dle obsahu jednotlivých témat do segmentů dat a postupně jim byly přiřazovány tematické kódy, které jsou dále členěny do různých subkategorií. Cílem analýzy byl rozbor jednotlivých témat týkajících se problematiky integrace Kubánců do České republiky, přičemž provedená analýza a interpretace jednotlivých témat vedla k zodpovězení výzkumných otázek.

3.3 Cíl výzkumu

Cílem mé diplomové práce je analyzovat různé aspekty a dimenze sociální integrace Kubánců do české společnosti.

Výše zmíněné kvalitativní metody výzkumu mi pomohou zodpovědět dvě základní výzkumné otázky, které jsem si pro tuto diplomovou práci položila:

1. Jak lze charakterizovat kubánskou integraci do české společnosti pomocí analýzy různých dimenzí sociální integrace?
2. Jaké rozdíly lze pozorovat v procesu a výsledku integrace u imigrantů, kteří přijeli do Československa před rokem 1989, a kteří imigrovali do České republiky po roce 1993?

4 KUBA

Na Kubě žije přes 11 milionů¹⁷ obyvatel, z toho 50,09% mužů a 49,91% žen.¹⁸ Kuba je etnicky velmi rozmanitá. Obývají ji španělsky mluvící Kubánci, pocházející především z obyvatel historického Španělska. Zemi rasově tvoří především mulati 51 %, běloši 37 % a černoši 11 %. V zemi žije až 1 % čínská menšina obývajících v Havaně vlastní čínskou čtvrť. Národnost mají však jen kubánskou a státní občanství získají narozením na území Kuby. Původní indiánské kmeny v průběhu španělské kolonizace vymřely na nemoci zanesené z Evropy a původní populace již na ostrově neexistuje. (Kašpar 2002: 204) Většina Kubánců se hlásí ke katolicismu. V zemi však žijí i evangelíci, protestanti či judaisté. Mezi některými černošskými obyvateli přežívají zbytky tradičního afro-kubánského kultu zvaného „santería“. Jedná se o jedinečné náboženství, které v překladu znamená „uctívání svatých“¹⁹. (Weaver 1994: 18)

Z ekonomického hlediska patří Kuba k těm slabším zemím. Podle Kašpara se Kuba stala ekonomicky zranitelná hlavně kvůli monokulturnímu zemědělství, které je zaměřeno pouze na pěstování cukrové třtiny a je tak závislé na pohybu ceny cukru na světovém trhu (Kašpar 2002: 162). Mezi nejzávažnější problémy, se kterými se jejich centrálně plánované hospodářství potýká, patří dvojí měna²⁰, neefektivní

---

¹⁷ Údaj z roku 2014.

¹⁸ http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/kuba/index.html

¹⁹ Jeho počátky pramení v době španělského kolonialismu. Otroci byli nuceni vyznávat křesťanskou víru a uctívat křesťanské bohy. Ve skutečnosti se však svých svatých nevzdali a pod každým křesťanským bohem si představovali jednotlivé „orishas“, vyznávané původním náboženstvím. Santería tedy vznikla spojením jejich tradičního afrického animistického náboženství a křesťanství.

²⁰ Kubánské peso a peso convertible.

zemědělství, nízké platy, korupce a přidělový systém. Pozitivní vliv na růst ekonomiky mají zvyšující se ceny nerostných surovin, vládní úsporná opatření, ropná spolupráce ze strany Venezuely, povolené soukromé podnikání v sektoru služeb, a to že se země otevřela turismu. Po nastoupení presidenta Raúla Castra, bratra Fidela Castra, se komunistický režim více uvolňuje. Likvidují se neefektivní státní podniky, s čímž souvisí také propouštění státních zaměstnanců, kvůli čemuž došlo v roce 2012 ke zvýšení nezaměstnanosti. Poslední údaj o nezaměstnanosti je k dispozici z roku 2014 a to ve výši 3,6%. Daňový systém neobsahuje DPH, proto přišla kubánská vláda s novou úpravou. Nový zákon ale počítá se sjednocením dvou měn. Remitence nejsou zdaňovány jako příjmy.²¹

4.1 Vývoj politické situace na Kubě

Kubánská republika vznikla 20. května 1902 jako bývalá španělská kolonie, která získala nezávislost. Prvním prezidentem byl zvolen Tomás Estrada Palma. Země pak zažila několik nestabilních období a vládních převratů. V roce 1958 došlo k revoluci mezi castristy a vládou F. Batisty. Castristé revoluci vyhráli a Batista opustil zemi. V roce 1959 se vlády nad Kubou ujímá Fidel Castro. (Kašpar 2002: 161-162) Do exilu odcházeli skoro všichni, kteří byli s Batistovou vládou spojeni, protože věděli, že na Kubě už dále nebudou vítáni. Kdo chtěl odletět z ostrova, musel si zajistit letenku, povolení k vycestování a vstupní vízum na území cílové země, bylo-li vyžadováno. V prvních dvou porevolučních letech opustilo Kubu asi 190 000 Kubánců. Mnoho z nich odcházelo do Miami ve víře, že Castrova vláda brzy padne a oni se za rok či dva vrátí zpět. Rodiče, kteří podcenili houževnatost revoluce, poslali své děti do USA, aby nebyly vystaveny komunistické indoktrinaci. Představa krátkého odloučení se

---

²¹ http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/kuba/index.html

v mnoha případech protáhla na celý život. V letech 1961 a 1962 takto odletělo přibližně 14 000 dětí. (Gott 2005: 268)

Do této doby závisela kubánská ekonomika téměř životně na americkém trhu. Zhoršení²² vztahů mezi Washingtonem a Havanou využil Sovětský svaz, který nabídl Kubě pomocnou ruku v podobě úvěru a hospodářské spolupráce. (Kašpar 2002: 163). V roce 1960 podepsalo Československo, společně se Sovětským svazem, dohodu s Kubou o výměně zboží. Mezi roky 1960 a 1965 vzrostla bilance obchodu mezi Kubou a ČSSR na 534 milionů korun. K ekonomické spolupráci záhy přibyla spolupráce i v dalších oblastech (kulturní, vědecká, zdravotnická, vzdělávací).²³ V září 1965 otevřel Castro na jeden měsíc přístav pro lodě kubánských exulantů, kteří si legálně mohli připlout pro své příbuzné. Ovšem pod podmínkou, že se ve prospěch vlády vzdají veškerého majetku, který mají na Kubě. Takto své domovy opustilo 3000 Kubánců.

V 70. letech byla uzavřena kubánská kulturní scéna, což veřejnost nesla velmi těžce, a proto se také objevil disent, ovšem ve velmi malé míře v porovnání s východoevropskými disenty. Velká část kubánské veřejnosti totiž v Castrovi, potažmo v jeho režimu, cítila velkou autoritu a cítila ho zejména jako „obránce“ ostrova před hrozbou ze strany Spojených států. (Kašpar 2002: 172)

Rok 1980 nebyl pro kubánskou vládu snadný. Příkladový systém musel být utažen a vnitřní nespokojenost obyvatel propukla naplno. Skupina Kubánců hledající azyl zaútočila na peruánskou ambasádu. Po několikadenním jednání obdrželo 10 000 žadatelů o vycestování právo odletět na Kostariku. Poté Castro zastavil leteckou přepravu, otevřel

---

²² Ke zhoršení vztahů přispěla také pozemková reforma, které omezila hranice pozemkového vlastnictví na 400 ha. Tato reforma se vztahovala i na americké občany a jejich korporace.

²³ HAVRÁNEK, J. *Československo-Kubánské hospodářské styky v rámci RVHP v sedmdesátých letech 20. století*. Bakalářská práce.

přístav Mariel a ohlásil možnost legální emigraci. Tato masová migrační vlna byla označena za marielskou generaci migrantů, kteří pocházeli z nejhudších vrstev kubánské společnosti, převážně kriminální živly. Po čtyřech měsících se americké věznice zaplnily od Arkansasu po Atlantu a USA se s Kubou domluvily na opětovném uzavření hranic. (Gott 2005: 333) Po rozpadu SSSR se ekonomická situace začala prudce zhoršovat. Kuba přestala vyvážet cukr²⁴ do Sovětského svazu a byla postupně odstřižena od dodávek ropy. Továrny se zavíraly, protože nebyly pohonné hmoty do strojů. Chyběly potraviny i další spotřební zboží. Vláda musela dokonce krátkodobě vypínat plyn, vodu a elektřinu ve všech oblastech země. V srpnu 1990 už bylo zřejmé, že dodávky paliva nebudou obnoveny, proto vláda po celém ostrově snížila dodávky nafty a plynu o padesát procent a spotřebu elektřiny snížila o deset procent. Ani částečné uvolnění v oblasti podnikání pro malé rodinné podniky, ani legalizace vlastnictví dolaru, které mělo získat peníze ze Spojených států v podobě remitencí od emigrantů, nepřineslo uspokojující změnu. Tyto okolnosti spustily v roce 1994 další vlnu emigrace do USA, kdy lidé opouštěli ostrov na ručně zhotovených vorech. Podle McGeary označovali Kubánci časy před rokem 1989 za tzv. „zlatý věk“. Systém jim totiž poskytoval mnohem vyšší životní úroveň a zhruba stejné podmínky pro každého občana. (McGeary; Booth 1993: 220-221)

Dnes je Kubánská republika jednou z posledních zemí světa ovládaných totalitním režimem s vládnoucí mocí jedné politické strany. Veškerá moc je dle ústavy koncentrována do rukou Komunistické strany Kuby v čele s předsedou vlády Raulem Castrem Ruz a prvním místopředsedou Miguelem Díaz-Canel Bermúdezem. Žádné další strany neexistují. Následují místopředsedové, tajemník vlády a jeho výkonný výbor, který se skládá s ministrů všech možných odvětví. Například

---

²⁴ Sovětský svaz nakupoval 63% kubánského exportu cukru, 95% citrusů a 73% niklu.

ministr zemědělství, stavebnictví, kultury apod. stejně jako jsme zvyklí u nás. V současnosti se také normalizovaly vztahy s USA.²⁵

5 ČESKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY

Počátky česko-kubánských vztahů sahají již do 17. století. V havanském přístavu tehdy zakotvily lodě dopravující do Nového Španělska jezuitské misionáře, kteří pocházeli z českých zemí. Později se český trh o Kubu zajímal zejména kvůli dovozu třtinového cukru a tabáku. V době napoleonských válek se obchod s tropickými plodinami úplně zastavil. Až ve 2. pol. 19. století se na Kubu dostávají někteří čeští cestovatelé a botanici. V této době se české země staly významným vývozcem řepného cukru, a proto Kubu vnímaly spíše jako nebezpečného konkurenta. Po vzniku Československa patřila Kuba k prvním latinskoamerickým státům, které s nově vzniklým státem navázala diplomatické styky. Aby se však zabránilo konkurenčnímu boji mezi oběma zeměmi, účastnili se zástupci kubánského cukrovarnického průmyslu jednání o kvótách na výrobu cukru konaném v Praze. Za druhé světové války žilo v Havaně několik československých emigrantů a kubánské úřady uznávaly Benešovu exilovou vládu. (Opatrný 2002: 86-88) V roce 1960 byla uzavřena například *Hospodářská smlouva* (Havana 1960), dále *Dlouhodobá dohoda o námořní plavbě* (Havana 1966) nebo *Dohoda o dodávkách cukru* (Praha 1971). V dalších smlouvách se jednalo o ujednání v oblasti úvěrů, lékařské či telekomunikační spolupráce. Spolupráce se rozvíjela v kulturní i vzdělávací oblasti. Československé střední i vysoké školy přijímali kubánské studenty a naopak. (Kubrycht 1975: 149-150) Dobré vztahy vydržely, protože

---

²⁵ http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/kuba/index.html

kubánská veřejnost poptávala spotřební zboží z Československa a Češi zase rádi ochutnávali tropické ovoce a pověstný kubánský rum. Přestože se po válce snažily Kuba a Československo udržovat obchodní styky, došlo k výraznému ochlazení vztahu. (Opatrný 2002: 88)

Situace se měnila se zhoršujícím se komunistickým režimem na Kubě. Česká republika nakonec odsoudila Kubu za porušování lidských práv a různé české humanitární organizace poskytovaly pomoc kubánským disidentům a politickým vězňům. Jednou z nich byla organizace Člověk v tísni, která vyvíjí své aktivity na Kubě od roku 1997. Co se týče dodržování základních lidských práv, je Kuba na nejhorší úrovni v celé Latinské Americe, a to zejména v oblasti svobodného projevu (článek 19 VDLP²⁶) či svobodného shromažďování (článek 20). Povolená média jsou pouze státní, a ta prochází cenzurou. Nezávislí novináři jsou pronásledováni a zatýkáni. Organizace Člověk v tísni se snaží svými programy podporovat různé skupiny, například novináře politicky perzekuované osoby a jejich rodiny nebo malé občanské iniciativy.²⁷ Mediálně známý je příběh politického disidenta Rolanda Jimenése Pozady a jeho rodiny, kteří dostali politický azyl v České republice. Podrobněji se k tomuto tématu vrátím v kapitole 4.5.

Česko-kubánské vztahy významně ovlivnila kauza Pilip a Bubeník v roce 2011, která vedla k významnému ochlazení vzájemných vztahů. Bývalý studentský vůdce Jan Bubeník²⁸ a bývalý ministr školství a financí Ivan Pilip²⁹ byli v roce 2001 kubánskými úřady obviněni, že na Kubě

---

²⁶ Všeobecné deklaraci lidských práv OSN.

²⁷ <https://www.clovekvtisni.cz/cs/lidska-prava>

²⁸ Poslanec Federálního shromáždění, člen vyšetřovací komise událostí kolem 17. listopadu, předseda Společnosti 89.

²⁹ Bývalý ministr školství, mládeže a tělovýchovy ČR (1994 – 1997), ministr financí ČR (1997 - 1998), viceprezident Evropské investiční banky.

působili jako agenti USA a udržovali podvratné styky s disidenty. Ivan Pilip hledal spolucestujícího do programu neziskové organizace Freedom House³⁰. Chtěli realizovat koncept bytových seminářů pro disidenty na Kubě (Kašpar 2002: 190), podobné těm, které se před rokem 1989 konaly u Havla, Pitharta nebo Vondry. První dva dny předstírali, že jsou turisté, a potom jeli do města Ciego de Ávila, kde se setkali s představiteli kubánského disentu. Po návštěvě tří disidentů je kubánská policie zatkla. Byli obviněni z přípravy povstání, za což jim hrozilo až 20 let vězení.³¹

Tři dny zůstali v emigračním vězení, pak byli převezeni do vazby tajné policie, kde strávili další tři týdny. Každý obýval jinou celu a byli klasické věžňovo dilema, podle kterého jim policie tvrdila, že jeden už všechno řekl a teď se už jen čeká, že to ten druhý potvrdí. Bubeník v několika rozhovorech, které po příletu poskytl, vyprávěl, koho v emigrační věznici potkal. *„Byli tam lidé z Afriky, pašeráci drog, váleční běženci. Byl tam také kuchař, který se popral na diskotéce a někoho zabil. Když ho pustili na vycházku, snažil se odpádlout na Floridu. Tím, že ho chytili při útěku, se stal politickým vězněm. Dalším zajímavým člověkem byl chlápek, který pracoval v cestovní kanceláři a snažil se v "pašovat" lidi ven z Kuby.“*³²

Když se nepřiznali k tomu, že spolupracují s USA na převratu a že chtěli spolupachatelům kubánské národnosti předat peníze a podvratné materiály, zavřeli je do tzv. studené cely, kde seděli v průvanu na podlaze bez přikrývek. V této cele potkal Bubeník člověka z Peru, který jako kurýr přivezl lidem peníze od příbuzných, aby si mohli zaplatit cestu ven. Pak přišel další spoluvězeň *„...do cely mi dali Jorgeho, který*

---

³⁰ Organizace založená Eleanor Rooseveltem, která monitoruje stav lidských práv po celém světě. Je dvoustrannická, tedy spolupracují v ní Demokráté i Republikáni.

³¹ Binar, D. 2015. *Ve vězení Fidela Castra. Jan Bubeník oprášil 14 let staré vzpomínky.*

³² Tamtéž.

dobrou angličtinou tvrdil, že utekl do Miami, že tam pracoval jako řezník. (...) koupil si loď a jel chytat ryby na jih USA. Přitom se prý trochu se opil, cestou na jih nezastavil a najednou byl na Kubě, kde ho chytli policisté. Měl jsem pocit, že ho tam nastrčili kvůli tomu, aby si se mnou povídal. Bylo to takové déjà vu ze všech těch filmů ze socíku. (...) ale já byl rád, že si můžu vůbec s někým povídat. Osamělost je asi váš největší nepřítel a vaše představitivost opravdu pracuje pro ně.“³³ tvrdil Bubeník. Ke stresujícím skutečnostem patřil také fakt, že místo záchodu měli jen díru v zemi a tekoucí vodu měli k dispozici jen 20 minut denně.³⁴

Celá kauza³⁵ skončila 5. února 2001, kdy se zadržovaní údajně přiznali k porušení kubánských zákonů. Oba dva byli propuštěni a mohli odletět domů. Kuba tím chtěla vyslat do světa zprávu, že nebude tolerovat podporu disidentů. Oldřich Kašpar zhodnotil případ Pilipa a Bubeníka tak, že přispěl ke zlepšení vzájemných vztahů mezi Českou republikou a Kubou. Po dlouhé době totiž došlo ke kontaktu z oficiálních míst (Kašpar 2002: 190). Zásah totalitního režimu zažil také Karel

---

³³ http://zpravy.idnes.cz/pilip-s-bubenikem-dorazili-do-prahy-d6d-/zahranicni.aspx?c=A010206_074957_zahranicni_zem

³⁴ http://zpravy.idnes.cz/kuba-oznacila-pilipa-a-bubenika-za-agenty-usa-f30-/zahranicni.aspx?c=A010114_162846_zahranicni_jpl

³⁵ Česká vláda usilovně pracovala na jejich propuštění. Dva dny po zatčení předal tehdejší náměstek ministra zahraničí Hynek Kmoníček kubánskému chargé d'affaires v Praze Davidu Paulovichovi protestní nótu a požádal o okamžité propuštění obou zadržených. Tehdejší místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Petra Buzková (ČSSD) zaslala jménem sněmovny šéfovi kubánského parlamentu dopis se žádostí o okamžité propuštění českých občanů. Den poté požádala Česká republika o pomoc členské státy EU a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, načež Švédsko vyzvalo Kubu k jejich propuštění. 24. ledna podepsalo petici 155 členských zemí Parlamentního shromáždění Rady Evropy. Koncem měsíce odletěl Petr Pithart na Kubu, aby na místě jednal o osudu zadržených Čechů. Během šestihodinového rozhovoru se mu nepodařilo dosáhnout propuštění. V projevu na kongresu o problémech globalizace trval Castro na oficiální omluvě České republiky za činnost obou zadržených mužů. (zdroj: http://zpravy.idnes.cz/pilip-s-bubenikem-dorazili-do-prahy-d6d-/zahranicni.aspx?c=A010206_074957_zahranicni_zem)

Schwarzenberg, když v roce 2005 přiletěl do Havany podpořit setkání kubánské občanské společnosti, které sdružuje disidentské skupiny. Přestože neporušil žádné zákony, měl platný pas i turistické vízum, kubánská policie mu neumožnila kontakt s velvyslanectvím a krátce po příletu ho vyhostila z Kuby zpátky do ČR.³⁶

Česko-kubánské vztahy procházejí v posledních pěti letech velkými změnami. Po období spolupráce v rámci socialistického bloku před rokem 1989 a období chladných vztahů od počátku 90. let se v současné době česko-kubánské vztahy mění - ČR má po 27 letech na Kubě zplnomocněného velvyslance a na ekonomické úrovni se vztahy dále rozvíjejí.³⁷

Za další pozitivní krok lze považovat jednání české a kubánské vlády probíhající koncem roku 2016 ve věci kubánského dluhu z dob RVHP. Kuba totiž přišla s myšlenkou, že by dlouholetý dluh uhradila komoditami jako je rum³⁸ nebo léky. Podle náměstkyně ministra financí Dupákové se celková částka, za socialismu vzniklého, dluhu vyšplhala až k 7 miliardám³⁹ korun.⁴⁰ Tento obrat od tvrdé kritiky castrovského režimu k ekonomické diplomacii může ovlivnit i politicky motivovanou imigraci z Kuby do ČR. Zásadním faktorem bude i změna politické situace na Kubě, kdy se Kuba po smrti Fidela Castra otevírá světu. Spojené státy americké

---

³⁶ http://zpravy.idnes.cz/kuba-vyhostila-schwarzenberga-dzq-/domaci.aspx?c=A050520_071145_domaci_ton

³⁷ <https://itradenews.cz/exportni-sance/464/kubanske-pomery-a-jejich-promeny-aneb-rozdvojena-perla-karibiku>

³⁸ Dle statistického úřadu se do Česka loni dovezlo 892 tun kubánského třtinového rumu za 53 milionů korun (bez daně).

³⁹ Původní výše celkového dluhu se odhadovala na 30 mld. USD, některé z věřitelských zemí však Kubě dluh odpustilo, např. Rusko, Čína a Mexiko. Koncem roku 2015 se několik hlavních věřitelů dohodlo, že Kubě také odpustí část historického dluhu. Kuba slíbila, že do 18let uhradí 2,6 mld. USD z původního dluhu.

⁴⁰ Vlková, J. 2016. *Kuba dluží Česku miliardy. Splácet je chce rumem nebo léky.*

a Kuba po více než 50 letech znovu otevřely své ambasády v Havaně a Washingtonu, probíhají ekonomické reformy. Toto uvolňování vztahů a větší otevřenost kubánského režimu vůči Západu může mít zásadní dopad na imigraci z Kuby.

5.1 Imigrace do ČSSR před rokem 1989

Hlavní hnací silou migrantů jsou ekonomické důvody, snaha najít si lepší práci a zajistit lepší budoucnost pro své potomky. Hovoří o tom ve své studii⁴¹ také Vavrejšnová, kdy uvádí, že 75% z celkového počtu migrantů, emigruje za prací (Vavrejšnová 2011: 8-10). Dušan Drbohlav migraci vysvětluje jako „*přirozený projev stylu života, ekonomických strategií firem, ale zejména plánů a tužeb jednotlivců uplatnit svůj potenciál, najít novou zemi a v ní kout, ve které povedou spokojenější a důstojnější život či si významně vydělají a tyto prostředky pak využijí ke kultivaci svého života, případně života dalších rodinných příslušníků, ve své mateřské zemi.*“ (Drbohlav 2015: 26) To však neznamená, že neexistují migrační vlny opačným směrem, tzv. reverzní vlny, v poslední době např. z ekonomicky oslabeného Španělska do bývalých kolonií v Jižní Americe.⁴² Dalšími důvody migrace jsou pak následky ekologických katastrof, války nebo lidé migrují jen v touze po poznání nepoznaného.

Za 2. světové války byl centrálním plánováním podporován hlavně rozvoj těžkého průmyslu. Nezaměstnanost prakticky neexistovala a ekonomika se slibně rozvíjela, pracovníci spíše chyběli, na což reagovala i migrační politika státu (Barša; Baršová 2005: 206-218).

---

⁴¹ Vavrejšnová, M. 2011. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje.*

⁴² Blasco, C.; Ballesteros, G. 2013. *Migration: Spain's Reverse Flows.*

Mezi léty 1948 až 1989, v době komunistického režimu, bylo tehdejší Československo uzavřeno železnou oponou, a to jak fyzicky, tak z hlediska příchozí populace. Volný pohyb osob byl zakázán pod pohrůžkou odsouzení k několikaletému trestu, případně úplné ztráty československého občanství. Do státu mohli přicházet pouze lidé z východního bloku, a to jak z Evropy, tak po komunistické castrovské revoluci v šedesátých letech např. z Kuby. (Drbohlav 2010: 24-26) Tématy, jako je multikulturalismus nebo etnické soužití, se během komunistické éry nikdo nezabýval⁴³. Jen málokdo měl osobní zkušenost s jinou kulturou. Lidé nebyli obeznámeni s tím, že každá etnická skupina má vlastní historii, vlastní hodnoty a jiné vzorce chování, které jsou od těch našich odlišné, a tak často docházelo ke konfliktu či nedorozumění (Šišková 2001: 13-14).

Vzhledem k tomu, že v 70. a 80. letech 20. století z Československa velké množství obyvatel emigrovalo a průmysl se rozvíjel, bylo potřeba stále více pracovních sil. Proto se v československém parlamentu začalo hovořit o aktivnější imigrační politice a získávání pracovní síly ze zahraničí. Proto uzavíraly spřátelené socialistické země dohody o přechodném zaměstnávání dělníků ze zahraničí. První takové dohody o zaměstnání či zvyšování kvalifikace, uzavřela československá vláda s Kubou už v 60. a 70. letech. Do roku 1989 pak bylo díky podobným mezivládním dohodám mezi Kubou a ČSSR přijato 23 000 kubánských občanů, kteří pracovali v kovoprůmyslu, potravinářském průmyslu či textilním průmyslu (Boušková 1998).

---

⁴³ Výjimku tvořilo téma integrace romské menšiny.

5.1.1 Výměnné pracovní pobyty- praktický exkurz do česko-kubánských vztahů v 70. - 90. letech

Výměnné pracovní pobyty Kubánců v Československu jsou zajímavou konkrétní ilustrací hospodářské spolupráce střeoevropské země s karibským partnerem.

V roce 1961 přicestovalo prvních asi 300 Kubánců, a to zejména techniků, mistrů a dělníků. ČSSR jim poskytla školení na strojích a zařízeních, které na Kubu dodávala. Spolupráce se v následujících letech rozrostla i na další odvětví: např. metalurgii, strojírenství, energetiku, chemický, cukrovarnický, potravinářský a stavební průmysl, další spolupráce byla navázána ve zdravotnictví a zemědělství (Bortlová 2011: 153-154). Mimo to bylo přijato také několik tisíc učňů a mladých pomocných kubánských dělníků. Mnoho z nich zde vystudovalo a zůstalo (Barša; Baršová 2005: 218-219). Tyto pracovní-migrační projekty byly přísně regulovány státem. Vláda se imigranty snažila udržet daleko od života běžných lidí. Ubytování byli na okraji města pohromadě v jedné ubytovně a jejich život se řídil dle potřeb výrobních závodů. (Drbohlav 2010: 26-28)

V rámci výzkumu jsem několikrát navštívila archiv Plzeňského Prazdroje a získala přístup k cenným spisům, ze kterých jsem načerpala mnoho materiálu a sestavila z nich celou tuto kapitolu. Nahlédnutí do těchto spisů bylo pro tuto diplomovou práci velmi přínosné, protože zaznamenávají všechny fáze kubánské integrace. Pracovní výkazy musely obsahovat informace týkající se aklimatizace nových zahraničních zaměstnanců (přechod na jinou stravu, zdravotní stav, zapojení se do kolektivu), informace o kázni (neomluvené absence, poslání zpět do vlasti a z jakých důvodů) apod. Za výzkumný vzorek jsem si vybrala archivní záznamy skupiny 31 kubánských pracovníků, kteří měli uzavřenou pracovní smlouvu na čtyři roky, s tím, že si někteří z této skupiny svůj

pobyt ještě o rok prodloužili. Jedná se o období od roku 1983 do 1988. Níže popisují jejich integrační proces od příjezdu až po jejich odjezd.

Krajský národní výbor dostal přidělenou kvótu pracovníků pro Plzeň, a tito pracovníci byli rozděleni do jednotlivých plzeňských závodů. Do západočeských pivovarů přiletělo koncem května roku 1983 31 kubánských mužů. Péči o tuto skupinu Kubánců dostal na starosti pan Milan, který tehdy zastával funkci vedoucího provozu piva. Jako pověřený zástupce si šel skupinku převzít na krajský výbor.

Celá skupina Kubánců musela projít vstupní prohlídkou, aby se ověřilo, zda jsou zdravotně způsobilí k práci, kterou budou vykonávat. Následovala intenzivní tříměsíční výuka českého jazyka. Na prvních pár týdnů dostali tlumočníka, který jim pomáhal s organizací, rozdělením na jednotlivá oddělení a ubytováním.

Chování kubánských pracovníků nikterak nevybočovalo, i když se neobešlo bez určitých nežádoucích jevů. Mezi nejběžnější porušování kázně patřila nedochvilnost či ignorování povinností. Smysl pro pořádek a čistotu si podle výkazů vztahovali pouze na vlastní osobu, bezprostřední okolí je příliš nezajímalo. Dalším nežádoucím jevem byl špatný vztah ke sdílenému majetku a k ochranným pomůckám. Ničili skříňky, zámky, kliky u dveří, vyvraceli nohy u stolů nebo odtrhávali sedadla od židlí. Jejich neposednost se projevovala bezdůvodným odbíháním z pracoviště. (archiv PPAS) Z těchto záznamů však nelze vyvozovat žádné smysluplné závěry. Jedná se totiž o prohřešky, které na pracovišti jistě zaznamenali i u českých zaměstnanců. Vyplývá z toho pouze poznatek, že tehdejší režim měl zaprotokolované úplně vše. I o sebemenším pochybení se vedly pečlivé záznamy. Na hodiny českého jazyka si většina žáků zapomínala přinést psací potřeby nebo v náročnějších měsících přestala na vyučování chodit úplně. „*Po dovolené většina pracovníků začala dělat přesčasy, a tak se vyučování nezúčastňovala s tím, že si musí nakoupit, uvařit a odpočinout.*“ (archiv PPAS)

Ti, kteří projevovali iniciativu a motivaci, byli přiděleni do varny. Naopak ti, kteří neprojevovali přílišný zájem a nadšení pro vaření piva, byli přiděleni na manuální, méně odborné práce, zejména do sklepů na válení sudů. Po čtrnácti dnech si pan Milan svou skupinku svolal k první schůzce. Zdůraznil, že ho překvapilo, jak rychle se kubánští pracovníci s Čechy spřátelili a navázali sociální kontakty. Všiml si, že už po tak krátkém pobytu ovládají několik českých slov a že jsou v kolektivu velmi oblíbení, zejména pak u žen. Celkově tuto spolupráci pan Milan hodnotí jako kladnou. *„Kubánci byli hodně motivovaní, bylo vidět, že mají zájem něco se tu naučit. Těch pár, co tu bylo, tak určitě líní nebyli, hlásili se na všechny dobrovolné neplacené brigády, které pivovar pořádal. Byli spolehliví a velmi přátelští. (...) Tendence zůstat moc neměli, řekl bych, že se asi taky těšili domů za rodinou. Tuším, že asi dva zůstali o něco déle než ostatní, ale nakonec pak také odjeli. Měli to ve smlouvě, že se musí vrátit.“*

Pololetní výkaz o zaměstnávání zahraničních pracovníků za I. pololetí 1983 hodnotí skupinu třiceti⁴⁴ Kubánců následovně: *„Kubánci se přizpůsobují životu v naší zemi a respektují naše zákony, u některých jedinců se projevuje malý smysl pro udržování pořádku a čistoty v prostorách ubytovny“* (archiv PPAS). Po tříměsíčním jazykovém kurzu byli Kubánci seznámeni s hlavními úseky výroby piva. Kvůli malé znalosti českého jazyka zpočátku vykonávali méně náročné práce, kde postačí jen názorná ukázka. Většina pracovníků projevovala skutečný zájem a snahu poznat a naučit se co nejvíce, proto jim byly postupně svěřovány náročnější úkoly včetně obsluhy některých technologických zařízení. Z výkazu vyplývá, že se západočeské pivovary snažily Kubánce seznámit nejen s jazykem a výrobními postupy, ale také s kulturou a kulturními památkami. V letních měsících pivovar zorganizoval několik zájezdů do Prahy (prohlídka Staroměstského náměstí, Hradčan, metra a pražské

---

⁴⁴ Jeden se po třech měsících vrátil na Kubu.

zoologické zahrady). Další možnost výletů byla do Karlových Varů, do Mariánských lázní nebo na zámek Hluboká. (archiv PPAS)

Co se týče stravování, bylo zřejmé, že Kubánci nejsou zvyklí na české, pro ně příliš mdlé, málo kořeněné jídlo. Někteří poznamenávali, že jim chybí jejich oblíbená kubánská jídla. (archiv PPAS)

Vysílání většiny pracovníků do zahraničí měl na starosti podnik Centro de asistencia técnica cubano, později Cubatecnica (Bortlová 2011: 142-144). Ten vysílal každé 2 měsíce svého zástupce na návštěvu všech závodů, ve kterých pracovali kubánští pracovníci. Cílem těchto návštěv byla kontrola, jestli všichni dodržují pravidla a podmínky spolupráce o zapracování kubánských pracovníků na profesi pivovarský dělník. Sepisovali klady a zápory této výměnné činnosti a hledali návrhy na zlepšení. O veškerých změnách, jako je například přeřazení na jinou pozici kubánského pracovníka musely pověřené osoby písemně podnik Cubatecnica informovat. Každé pololetí vypracoval vedoucí kádrového a personálního útvaru západočeských pivovarů zprávu o zaměstnávání kubánských pracovníků v plzeňském podniku v období od nástupu do konce září daného roku. V té jsou například informace o pracovních úrazech: „...*při snaze zabránit pádu beden s plnými lahvemi ze stohu na paletě, zakopl o strojní zařízení a při pádu si poranil nohu.*“ (archiv PPAS). Informace o počtech a důvodech ukončených pracovních poměrů: „...*důvodem předčasného skončení bylo soustavné porušování pracovní kázně. Domluvy a kárné pohovory i pohovory před komisí nepomohly k nápravě.*“ (archiv PPAS) Součástí zprávy z roku 1983 je také požadavek, aby firma Cubatecnica věnovala více pozornosti při dalším výběru kubánských pracovníků charakterovým vlastnostem, zájmu o zvyšování vědomostí i náchylnosti k pití alkoholických nápojů. Vzhledem k prostředí plzeňského pivovaru si Kubánci české pivo velmi oblíbili, někteří měli dokonce problém s jeho nadměrnou konzumací. „*U Victoriana se opakovaně projevuje nadměrné pití piva a z toho vyplývá agresivita vůči českým i kubánským spolupracovníkům.*“ (archiv PPAS)

Kvůli pivu se častokrát dostali do rozporu se zákonem. „*René byl přistižen příslušníky VB při odcizení 23 lahví piva ze závodu.*“ (archiv PPAS) Zprávy o zaměstnávání pak vedoucí kádrového oddělení se všemi přílohami odeslal na ambasádu na Prahu 6 - Bubeneč.

Lze tedy shrnout, že z archivních materiálů vyplývá, že tato pracovní spolupráce byla hodnocena kladně a že se Kubánci v rámci tohoto krátkodobého profesního přesídlení dobře adaptovali a integrovali. Zároveň tato data poukazují na problematické momenty a kulturní rozdíly, s nimiž se příchozí pracovníci potýkali.

5.2 Imigrace do ČSSR / ČR po roce 1989

Po změně režimu se české země stávají častějším cílem pracovní migrace i trvalého přistěhovalectví. V prvním desetiletí přicházeli zejména Američané, a to jak z důvodů investičních, tak kulturních, Praha se tak stala novou Paříží. S ohledem na dobový kontext, kdy Česká republika dlouhodobě směřovala a následně se i začlenila do Evropské unie, se téma migrace stávalo aktuálnější.

Paulík a Kučera ve svém rozboru *Populační vývoj České republiky 1990-2002* rozlišují 3 hlavní migrační etapy. První souvisela s politickými změnami roku 1989 a končí roku 1992 rozdělením Československa. Lidé se vraceli ze zahraničního exilu a počet přistěhovalců vzrostl na trojnásobek. Počet vystěhovalých obyvatel na dvojnásobek předchozího roku. (Pavlík – Kučera 2002: 69-71) V roce 1990 po otevření hranic byla podepsána Ženevská konvence OSN o právech uprchlíků. V 90. letech zastávala Česká republika poměrně liberální přístup pro vstup cizinců na naše území, ovšem na konci 90. let se situace mění, od liberálního přístupu se začíná ustupovat z důvodu vyššího počtu žadatelů o azyl a velmi náročné administrativě kolem řízení o udělování azylu. Objevují se i případy zneužívání systému. (Günter 2007) Ve druhé etapě (1993-1997)

klesá migrace spojená se Slovenskem, zato posiluje migrace z jiných zemí. V průběhu této etapy se do Česka přistěhovalo téměř 57 000 osob a vystěhovalo necelých 10 000 osob. Ve třetí a poslední etapě (1998-2000) se intenzita zahraničního stěhování snižuje. Celkový počet přistěhovalých klesl o 40%. Zpřísnily se imigrační předpisy pro východní Evropu. V tomto období se do Česka přistěhovalo 131 000 osob a vystěhovalo necelých 44 000 osob. (Pavlík – Kučera 2002: 69-71) Tyto informace však plynou z evidence přihlášení k trvalému pobytu. Není zde zachycena skupina migrantů, kteří v ČR pobývají přechodně na základě povolení k dlouhodobému pobytu, není zachycena ani nelegální imigrace např. ze zemí jako je Vietnam nebo Ukrajina. Podle Drbohlava je v tomto období hlavním důvodem emigrace do Česka podnikání (Drbohlav 2010: 132).

V roce 2001 dochází ke zpřísnění zákona. V roce 2004 ČR vstoupila do Evropské Unie, což rozhodně zvyšuje její přitažlivost, na druhé straně ovšem Unie určuje společný rámec migrační politiky, čímž rozhoduje o klíčových strategiích přistěhovalecké agendy. V roce 2007 se ČR stala součástí schengenského prostoru. V současnosti jako jedna z mála zemí nemá žádné vnější schengenské hranice. (Günter 2007)

V roce 2015 přinesly Lidové noviny informaci, že každý čtvrtý Kubánek, který požádal v EU o azyl, si jako cílovou zemi vybral Českou republiku. Kubánci jsou ostatně třetí národností v počtu žádostí o azyl, po Ukrajincích a Syřanech. Zajímavostí je, že neexistuje žádné přímé letecké spojení mezi Prahou a Havanou. Tato atraktivita má návaznost na dva aspekty: historická spojení mezi Kubou a bývalým Československem, a také dědictví lidskoprávní politiky Václava Havla, který byl otevřeným kritikem nedemokratického kubánského režimu.⁴⁵ Tuto linii prosazoval i podobně smýšlející exministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

---

⁴⁵ www.praguemonitor.com/2016/03/14/In-cubans-increasingly-emigrating-czech-republic

V posledních pěti letech však došlo ke změnám, a to jak ve vnitřní a zahraniční politice na Kubě po smrti Fidela Castra, tak v orientaci české zahraniční politiky. Vzhledem ke změně této politiky a prosazování linie ekonomické diplomacie pod vedením ministra zahraničí Lubomíra Zaorálka, ale také normalizaci diplomatických vztahů mezi Kubou a ČR a větší otevřeností a uvolňováním režimu po smrti Fidela Castra je pravděpodobné, že tyto makropolitické změny budou působit jako faktory kubánské imigrace. Bude zajímavé sledovat, jakým způsobem počet a strukturu příchozích Kubánců do ČR ovlivní.

5.3 Statistické shrnutí: udělené azylы a mezinárodní ochrany

Vyžádala jsem si od Ministerstva vnitra záznamy od roku 1993 až do současnosti o počtech kubánských žádostí o mimořádnou ochranu (tabulka č. 2) a žádostí o azyl, spolu s výsledky jak o těchto žádostech bylo rozhodnuto (tabulka č. 3). Období mezi rokem 1993 až 2006 se počty žádostí o mimořádnou ochranu nijak dramaticky neliší, číslo nepřevyšuje počet dvacet jedinců. Poprvé v roce 2007 se počet kubánských žádostí dostal na číslo 94. Poté se zase vrátil k nižším číslům. Největší skok v počtu podaných žádostí byl v roce 2015, kdy se druhou⁴⁶ nejpočetnější skupinu žadatelů o azyl stali Kubánci se 109 žádostmi o azyl a 128 žádostmi o mezinárodní ochranu. V porovnání s rokem 2014, kdy žádostí o azyl přišlo jen 31 a žádostí o mimořádnou ochranu 42, to byl velký skok.⁴⁷

---

⁴⁶ Nejpočetnější skupinou byli Ukrajinci.

⁴⁷ <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2016.aspx>

Velký příliv Kubánců zaznamenalo v roce 2015 středisko⁴⁸ pro uprchlíky v Kostelci nad Orlicí. Procedura je následující: každý uchazeč musí projít vstupním pohovorem, lékařskou prohlídkou a prověřením totožnosti. V pobytovém středisku poté čekají na vyřízení žádosti o azyl, které může trvat i několik měsíců. „*Pokud chtějí žít v naší republice, měli by respektovat naše zákony a snažit se sžít s naší společností.*“⁴⁹ říká Ivana Vyhnálková, vedoucí Pobytového střediska. Neúspěšní žadatelé o azyl se musí ve lhůtě 30 dnů vrátit do své země.⁵⁰

Podle statistického úřadu bylo k datu 31. 12. 2016 v České republice zaevidováno 236 Kubánců s povoleným přechodným pobytem a 259 Kubánců s povoleným trvalým pobytem.⁵¹ O mezinárodní ochranu požádalo v roce 2016 Českou republiku celkem 1475 lidí, z toho bylo 85 žadatelů kubánské národnosti - 55 mužů, 30 žen a 6 nezletilých dětí. Co se týče žádostí o azyl, v roce 2016 o něj požádalo 65 Kubánců. Žádné z nich však nebylo vyhověno.⁵² Od roku 1993 do roku 2017 byl azyl kladně vyřízen 37 Kubáncům. 280 žadatelů z Kuby dostalo doplňkovou ochranu.⁵³

---

⁴⁸ Za ubytování se zde neplatí, zdarma jsou k dispozici i služby jako je praní, půjčovna nádobí, hygienických prostředků či lékařská a psychologická pomoc. Pro děti nabízejí hudební kroužek nebo družinu. Od státu dostává každý uprchlík během svého pobytu cca 3500Kč měsíčně, děti mohou chodit do školy a dospělí do kurzu českého jazyka.

⁴⁹ www.zpravy.idnes.cz/pocet-zadatelu-o-azyl-v-cesku-vzrostl-nejvic-jich-je-z-ukrajiny-pvu-domaci.aspx?c=A150617_172400_domaci_san.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

⁵² <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2016.aspx>

⁵³ <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>

5.4 Příběh Rolanda Pozady

Snažila jsem se sama během svého výzkumu najít politické disidenty, kteří by mi poskytli rozhovor, ale bohužel se mi to nepodařilo. Každého svého informátora jsem se ptala, jestli nějakého politického disidenta zná, jestli o někom takovém alespoň slyšel. U dvou informátorů jsem nejprve uspěla, ale nikdo mne nakonec s disidenty nechtěl nebo nemohl seznámit. I přes ujišťování, že rozhovor by byl naprosto anonymní, jsem se nikdy nedostala blíž než ke slibu. Příkladám to faktu, že se jedná o velmi citlivé téma. Čerpala jsem tedy z archivních videozáznamů České televize, webu Radiožurnálu či archivních reportáží v deníku I dnes.

Rolando Jimenéz Pozada se narodil na Kubě a stal se právníkem. Kritika politických poměrů a zejména kritika Fidela Castra se mu stala osudnou. V dubnu 2003 bylo hromadně pozatýkáno 137 oponentů komunistického režimu, vesměs novinářů a umělců. Jedním z nich byl i Rolando. Byl obviněn z vylepování plakátů podporujících demokracii a strávil 2 roky ve vazbě. Po pěti letech vydal soud konečně rozsudek a to 12 let za mřížemi.⁵⁴ V roce 2010, po 7 letech a 9 měsících strávenými v otřesných podmínkách kubánské věznice, se kubánský režim, po domluvě se Španělskem, rozhodl propustit 53 politických vězňů. Avšak pod podmínkou, že všichni opustí svou rodnou zemi a navždy emigrují. Pozada se rozhodl emigrovat do České republiky, protože se o něj po dobu jeho věznění zajímala a na svém propuštění spolupracoval s organizací Člověk v tísni. Ostatní propuštění vězni odletěli do USA či do Španělska. Rovnou z věznice Rolanda Pozadu odvezli na letiště a posadili do letadla, kde už na něj čekala jeho rodina.⁵⁵ Tehdejší ministr vnitra Radek John, členové organizace Člověk v tísni a další zástupci

---

⁵⁴ <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2201432>

⁵⁵ Manželka, syn a bratr s neteří.

české diplomacie, čekali Pozadu s celou jeho rodinou v Praze na letišti. Jeho první slova byly plné vděku. *„Za toto přijetí jsme České republice vděční a dojíámá nás, jak jsme byli přijati, děkujeme.“*⁵⁶

Česká republika⁵⁷ se zaručila, že v roce 2010 udělí politický azyl deseti Kubáncům, kteří budou propuštěni z vězení za politické zločiny. Pozadovi a celé jeho rodině byla poskytnuta lékařská péče, ubytování, kulturně-orientační a jazykové kurzy.⁵⁸ Dětem zajistili pokračování povinné školní docházky v české škole. Odbor azylové a migrační politiky zaručil, že pomůže najít dospělým členům rodiny práci. Dostali tlumočnicka i asistenta pro komunikaci s českými úřady a okolím. To vše je velké úsilí velkého počtu lidí. Cílem bylo zajistit všechny klíčové podmínky pro snadnější a úspěšnou integraci do české společnosti. Pozada se na jedné z konferencí zmínil o svých důvodech příletu do ČR: *“...Chtěl jsem do České republiky, i přes jazykovou bariéru. Češi se o mě zajímali po celou dobu věznění...a navíc máte za sebou podobnou zkušenost v područí tvrdého režimu. Zažili jste přechod ze socialistického státu k občanské společnosti...Doufám, že až jednou padne režim, budu se moci vrátit na Kubu a pomůžu při budování nového systému.“*⁵⁹

Přes všechno utrpení a následně „šťastný“ konec jejich emigrace se Pozada vyjádřil, že se musí na Kubu vrátit a dál bojovat za svobodu a demokracii pro svou zemi a lid. Veřejně do médií sdělil, že se chystá odcestovat do Mexika a pak ilegálně lodí na Kubu. Vzhledem k tomu, že

---

⁵⁶ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1308163-kubansky-disident-dostal-v-cesku-politicky-azyl>

⁵⁷ Další země, které ve stejném roce udělovaly politické azyly vězňům z Kuby, jsou Španělsko, USA nebo Chile.

⁵⁸ <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2201432>

⁵⁹ http://zpravy.idnes.cz/kubansky-politicky-vezen-pozada-ziskal-cesky-azyl-udeleni-ho-do-jalo-1ic-/domaci.aspx?c=A101111_170845_domaci_taj

kromě politického azylu v ČR dostal také český pas, jako druhou možnost zvažoval, že si koupí turistické vízum a na Kubu zkrátka odletí. Byl si vědom, že ho na Kubě opět zatknou, ale netušil, na jak dlouho.⁶⁰ „Většina mých spoluvěznů je teď na svobodě někde v Evropě a myslím, že by na můj případ upozornili. Jsem Kubánec, a tak mám právo být na Kubě.“⁶¹ prohlásil Rolando Pozada v reportáži pro radiožurnál. Přes veškeré snahy z české strany se v Praze kubánské rodině finančně nedařilo. Rodina žila z malého platu Rolanda a příspěvků v hmotné nouzi, které pobírala manželka. Co bylo ale možná horší, byli kulturně izolovaní, protože přišli jako političtí uprchlíci a kubánská komunita se s nimi stýkat nechtěla. V každém rozhovoru, který Rolando Pozada poskytl, se vrací myšlenkami na Kubu a je zřejmé, že se nechce smířit s tím, že by se už na Kubu neměl vrátit. Jeho žena se však vyjádřila, že se v Česku chce dál věnovat své práci novinářky a až se naučí lépe jazyk, mohla by se věnovat i českým tématům.⁶²

6 SOCIÁLNÍ INTEGRACE KUBÁNCŮ

V této části práce analyzuji informace získané z rozhovorů s mými informátory. Pokusím se ukázat současný stav sociální integrace kubánských přistěhovalců v České republice. Aby měla tato práce ucelenou strukturu a výzkumná část byla propojena s teoretickou částí, aplikovala jsem své poznatky z výzkumu do jednotlivých dimenzí sociální

---

⁶⁰ <http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/zprava/929589>

⁶¹ Vrbová, D. *Kubánský disident, který dostal azyl v Česku, se chce vrátit domů.*

⁶² <http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/zprava/929589>

integrace (viz Bosswick; Heckmann 2006). Vzhledem k tomu, že své informátory mj. dělím na ty, kteří přijeli do ČSSR/ČR před a po listopadové revoluci v roce 1989, rozdělila jsem i některá témata v této kapitole na stav před revolucí, a po roce 1989.

6.1 Kulturní dimenze integrace

6.1.1 Český jazyk

Jednou z největších překážek integrace do společnosti je neznalost majoritního jazyka. Kubánci mluví španělsky, tedy jazykem obecně považovaným za snadnější než je čeština. Při kontaktu s českým jazykem narážejí na jednu z největších bariér ve své sociální integraci. Český jazyk je složitější hlavně kvůli vysoké flexibilitě, jeho komplikovanému systému skloňování, časování a spousty obtížně a nezvykle vyslovitelných znaků s diakritikou. Při výzkumu mne zajímalo, jak rychle se kubánští imigranti novému jazyku naučí, jak se vyrovnávají s počáteční neznalostí a do jaké míry chápou český jazyk jako sociální bariéru své integrace. Žádný z mých informátorů nepřišel do Československa či České republiky vybavený jazykovou znalostí. Všichni se postupně jazyk učili, a to na jazykovém kurzu, v práci nebo od přátel či rodiny. Souhrnně se dá říci, že pro všechny mé informátory byla nebo stále ještě je čeština velmi obtížným jazykem. Někteří se ji už ani neplánují naučit a vysvětlují to tím, že ji k životu v Česku nepotřebují. Jedná se ovšem pouze o mladší informátory. Vzhledem k tomu, že jsem našla poměrně široké spektrum informátorů, rozdělím tuto kapitulu „Český jazyk“ ještě na dvě podkapitoly a každé se budu podrobněji věnovat.

Český jazyk u informátorů přistěhovaných před rokem 1989

Informátoři spadající do této kapitoly jsou muži starší 50 let, kteří přijeli do Československa za prací či partnerkou. Komunikace s nimi probíhala pouze v českém jazyce. Úroveň jejich češtiny byla naprosto dostačující, u některých až překvapivě vysoká. Informátor Roberto považuje znalost češtiny za základní kámen své úspěšné integrace. Bez češtiny si nemohl najít práci ve svém oboru, neměl by přátele, neznal by nikoho krom své ženy. S přibývajícím znalostí českých slov přibývali čeští přátelé a později i lepší zaměstnání. Další motivací mu při zlepšování češtiny byly dvě malé dcery, které začínaly mluvit. *„Česky jsem se naučil celkem rychle, chtěl jsem kvůli manželce a dětem.“* říká Roberto. Nemusel chodit do žádného kurzu. Vzhledem k tomu, že disponuje velkým nadáním na cizí řeči, plynule česky začal mluvit asi po roce.

Informátor Carlos se svá první slůvka naučil od učitelky, která docházela do cementárny v Radotíně jednou týdně vyučovat kubánské dělníky český jazyk. Učitelku jim zajistila kubánská vláda, aby se jim lépe spolupracovalo s českými pracovníky. Přesto sám tvrdí, že se pořádně naučil česky až u pravidelných návštěv restauračních zařízení s püllitrem piva v ruce: *„Takže ty základní slovíčka nás naučila učitelka češtiny. Ale mluvit jsem se skutečně naučil až u piva, v hospodě s kamarádama, prostě postupně mezi lidma, žádný slovníky, nic víc, jen praxe.“*

Z rozhovoru s panem Milanem vyplynulo, že Kubánci, kteří byli vybráni a posláni na zaučení do Plzeňského pivovaru získat zkušenosti s vařením piva, byli velmi snaživí, co se týče českého jazyka. *„Kubánci byli hodně motivovaní, bylo vidět, že mají zájem něco se tu naučit. Aby nám však rozuměli, museli se začít učit česky. Na prvních pár dní dostali tlumočnicka, pak museli docházet na povinné kurzy češtiny, kde se jim vedla docházka a dokonce museli skládat písemné i ústní zkoušky.“*

V archivu PPAS jsem se dostala k velmi podrobným záznamům o výuce a chování kubánských dělníků na kurzech českého jazyka. Pro

lepší představu příkládám do příloh dokument z roku 1985 – Hodnocení třetího tříměsíčního kurzu češtiny. (příloha 4) Kurzy byly vždy ukončeny písemnou zkouškou, která se skládala ze dvou částí - překlad devíti vět českých do španělštiny a překlad devíti španělských vět do češtiny. Všichni žáci sice nebyli ukázkovým příkladem studenta cizího jazyka, ale z dalších materiálů z archivu PPAS se patrné, že se většina kubánských dělníků dokázala za tři měsíce intenzivního učení slušně dorozumět. Je to dáno tím, že český jazyk ke své práci potřebovali. Bylo důležité, aby věděli, co dělat na pracovišti, jak se chovat tak, aby se jim nestal pracovní úraz.

Je tedy zřejmé, že měli tito informátoři velkou potřebu i motivaci ovládat český jazyk. Bez jazykové vybavenosti by neměli možnosti v majoritní společnosti uspět – integrovat se. Tato potřeba však byla pouze dočasná, protože se u většiny z nich vyžadovalo, aby se vrátili zpět na Kubu.

Český jazyk u informátorů přistěhovaných po roce 1989

Skupina informátorů, kteří se s českým jazykem potkali až po roce 1989, zahrnuje muže i ženy ve věku do 50 let. S těmito informátory jsem rozhovory vedla buď ve španělštině, angličtině nebo česko-anglicko-španělsky. Spadají sem totiž mladší informátoři, kteří češtinu ke své práci nebo životu nepotřebují. Mnoho z nich česky sice mluví, ale špatně. Nebo slovní zásobu mají, ale je jim velmi špatně rozumět. Informátorka Taymit česky umí, ale její výslovnost není perfektní. Sama přiznává, že začátky nebyly vůbec snadné. V běžném životě jí dělalo problém třeba i nakoupit: „V krámu jsem na všechno musela ukázat prstem, a když to nešlo nebo se mě začali na něco vyptávat, tak jsem byla v koncích.“

Angelo se česky začal učit kvůli své české přítelkyni, která ho přihlásila do večerního jazykového kurzu. „ *...ale já byl po práci tak*

utahanej, že jsem tam přestal chodit a pak jednou učitelka volala mojí přítelkyni, kde jsem.... A byl doma průser.“ směje se Angelo. Dnes se žíví primárně jako učitel salsy a jak sám říká, zájem zdokonalovat se v češtině se u něj zvýšil kvůli českým žákům. Slovní zásobu si rozšiřuje každý den při výuce. „ ...oni se pořád ptali, jak to mám udělat, co mám dělat a já to neumím vysvětlit. Češi při tanci moc mluví.“

Informátor Pablo přijel do Prahy jen na návštěvu za svým bratrem. Češtinu nepotřeboval, protože se pohyboval převážně v kubánské komunitě. Krátká návštěva se nakonec prodloužila na 13 let. Pablo zmínil hodně důležitou věc, a to fakt, že je pro cizince finančně náročné zapsat se do kurzu češtiny. Někteří Kubánci spoří i roky, aby si našetřili na letenku do Evropy a „přežili“ prvních pár měsíců, než si najdou práci. I kdyby opravdu měli zájem učit se češtině, soukromá hodina nebo kurz češtiny je pro ně příliš velký luxus a peníze raději utratí za životně důležité věci jako je nájem, strava nebo ošacení.

Pablo zmínil ještě jednu velmi zajímavou poznámku: „*S holkama je to jednoduchý komunikovat, s chlapama je to horší.*“ Touto poznámkou mne navedl na další téma, o kterém bych se v této práci chtěla zmínit. Více se mu budu věnovat v kapitole 8.5. Interaktivní dimenze.

Paní Alena ze společnosti Člověk v tísní se se mnou podělila o své zkušenosti s dnešními mladými Kubánci. „*Mladí Kubánci, kteří do Čech přijeli v posledních letech, nemají žádnou motivaci se česky učit, protože všude, kde se pohybují, mluví španělsky. Najdou si svojí komunitu a té se drží. Například v restauraci HardRoku pracují v kuchyni Mexičani a Kubánci. Jediný důvod, proč by se donutili naučit něco česky, jsou ženy. Kvůli kráse českých žen jsou ochotni naučit se nejedno slovíčko česky.*“

S možností cestovat přes hranice za prací, zábavou či rodinou se zvyšují počty cizinců v celé Evropě. Rozrůstající se mezinárodní firmy přispívají k větší kumulaci různých národností. V moderním světě je čím

dál tím víc vyspělejší technologie a možnosti. Kubánci mají lepší kontakt s rodinou na Kubě, mohou být online a komunikovat se svými přáteli kdekoli po světě. Skypy, maily, telefony a další komunikační kanály, to vše pomáhá udržet kontakt se svou komunitou na Kubě a zmenšuje to potřebu hledat si nové přátele v Česku. Což znamená, že se snižuje i potřeba znalosti českého jazyka. Na druhou stranu je dnes mnohem více lidí, kteří mluví několika cizími jazyky. Kubánci mají o to větší šanci lépe se integrovat do české společnosti navazováním sociálních vztahů s Čechy, kteří mluví např. španělsky. To samé platí i s angličtinou. Informátoři spadající do této skupiny, kterým dělá problém naučit se češtinu, ale umí anglicky, mají větší možnost začlenit se do české společnosti, a to zejména v metropolitní společnosti, kde většina mladé generace anglicky komunikuje alespoň na základní úrovni. Tedy nemají problém navázat sociální kontakt s lidmi, kteří mluví španělsky nebo anglicky, jejichž podíl se v české společnosti neustále zvyšuje. V jejich životně již není důležité naučit se dokonale češtinu, stačí jim základní znalost, a to zejména ve větších městech jako Praha, Brno nebo Plzeň. Česká společnost je mnohem multikulturnější a jazykově vybavenější než před rokem 1989, a to k integraci přispívá.

Závěrem bych chtěla dodat, že všichni informátoři bez rozdílu důvodu či roku příjezdu se shodli na tom, že je nesmírně obtížné naučit se správně vyslovovat hlásky „ř“, a „r“. Věty typu *„Řezník řeže řízky mi i dnes nahání husí kůži.“* vypráví se smíchem Lestr.

6.1.2 Volný čas

Dalším z důležitých aspektů kulturní dimenze jsou volnočasové aktivity. Kubánci jsou ve velké většině velmi společenští, proto zpravidla tráví volný čas nejraději ve skupině přátel nebo rodiny. Od malička jsou vychováváni ve velké rodině, kde je všude kolem spousta tetiček, strýčků, bratrů a sester. Informátor Angelo miluje tanec. Jako malý pozoroval

tanečníky na ulici a snažil se je napodobovat. *„Pouliční hudebníci udávali rytmus často jen ranami holí do kýblů nebo velkých plechovek.“* Jako talentovaného malého kluka ho v osmi letech přijali na vyhlášenou havanskou uměleckou taneční školu. Kvůli špatné ekonomické situaci jeho rodiny však musel školu předčasně ukončit. Dnes tráví tancem veškerý svůj volný čas. Vystupuje na různých akcích, pravidelně pořádá taneční víkend nebo jezdí mimo Prahu na jednodenní workshopy.

Při otázce, jak tráví volný čas ostatní informátoři, byla odpověď stejná nebo velmi podobná. Jejich volný čas má primárně sociální rozměr, méně se věnují samostatným koníčkům. Všichni se rádi baví s přáteli u dobrého jídla a pití. Navštěvují kubánské podniky, ve kterých se cítí jako na Kubě - všude plno dýmu, na stěnách visí tematické obrázky, španělské nápisy či portréty známých kubánských osobností. Potkávají se tu se svými českými, kubánskými či mexickými přáteli. Při hlasité španělské hudbě se překřikují a silně u toho gestikulují.

Dalším společným koníčkem a časté hobby pro většinu informátorů je vaření. Muži i ženy jsou velkými gurmány a u jídla dokáží strávit i celé hodiny, pozvou domů přátele a mají party. Doris si klasické české jídlo příliš neoblíbila. *„Když jsem přijela do Čech, české jídlo mi moc nechutnalo. Zdálo se mi takový... nic moc. Doma si vařím svoje oblíbený jídla a hodně ingrediencí vozím přímo z Kuby, nejčastěji koření a kávu.“*

6.1.3 Kulturní bariéra - zima

Kuba se nachází v tropickém pásu a téměř celý rok tam panují příjemné teplotní podmínky. Rozlišují pouze dvě roční období. Období sucha od listopadu do dubna a období dešťů od května do října. Průměrné roční teploty se pohybují okolo 25°C. Jednou z kulturních propastí je teplotní šok, který přistěhovalci z Kuby dostanou při první zimě

v Čechách. Mário dokonce zimu zmínil jako jednu z největších překážek, kterým kdy čelil. *„...když je na Kubě opravdu zima, tak je 15 °C, v Čechách máte hodně kruté zimy.“*

Ostatní informátoři se k chladné části roku staví také velmi negativně. Informátor Lester se přiznal, že prvních pár let v zimním období skoro nevycházel z domu. Jen když skutečně musel (do práce, nakoupit potraviny) a zase rychle zpátky. Celé dny vysedával doma u topení a modlil se, aby už bylo venku teplo. Zajímavé je, že informátoři neprovozují zimní sporty. Žádný z mých kubánských informátorů neumí lyžovat a sních, mráz ani ledovku si neužívají, na rozdíl od Čechů, pro které je lyžování, běžky, bruslení a další zimní sporty oblíbenou součástí zimy. Většina z nich dokonce viděla sních poprvé naživo až v České republice. Prvních pár ladovských zim v Čechách si protrpí zimou, ovšem časem se přizpůsobí a i když říkají, že na takovou zimu se nedá zvyknout, je vidět, že už se aklimatizovali. Pedro se přiznává, že je někdy nutné sáhnout po sklenice alkoholu *„I po tolika letech musím říct, že se zdejším chladnějším klimatem stále bojuju. Člověk si nakonec zvykne na všechno, ale přiznávám se, že občas nepohrdnu panáčkem něčeho ostřejšího na zahřátí.“*

Informátor Lázaro se se mnou podělil o zajímavou historku o svém prvním nakupování zimního oblečení v životě, na které je vidět, jak nesnadné mohou být pro imigranty zdánlivě snadné věci. Přepis krátké historky zde uvádím pro ilustraci toho, jak i ty nejmenší a pro nás samozřejmé věci, mohou přistěhovalcům komplikovat život.

„Já si z domova přivezl jen normální oblečení, kalhoty, trička a mikinu. Žádnou zimní bundu, jsem nikdy neměl. Když přišel podzim, začala mi být zima a tak jsem své oblečení vrstvil na sebe, ale to mi nebylo moc pohodlné. Viděl jsem kolem sebe lidi na ulici, že mají dlouhé kabáty a šály, ale musel jsem počkat na výplatu, abych měl peníze. Vydal jsem se do krámu a tam začalo největší peklo. Všechno se mi zdálo

drahé a moc velké. Styděl jsem se, protože na mě prodavačky zíraly a já v té době neuměl ještě moc česky. Nakonec mi ale pomohly a já si koupil svoje první zimní boty a bundu. Byl jsem nadšený a připadal jsem si mnohem silnější, sebevědomější. Dodnes na to vzpomínám.“ říká Lázaro.

6.2 Strukturální dimenze

6.2.1 Práce před rokem 1989

Práci, kterou moji informátoři získali před revolucí v ČSSR, byla u všech na stejné nebo podobné bázi. Jednalo se o pracovní výměnný pobyt v socialistických podnicích- například ve stavebním a textilním průmyslu, strojírenství nebo potravinářství. Práce byla tedy převážně manuální, dělnická.

„Poprvé jsem odjel do ČSSR v roce 1985. Kubánská vláda vyhlásila nábor dělníků do cementárny v Radotíně. Nabízeli zajímavou finanční odměnu a možnost podívat se do ciziny, proto se Carlos na pracovní pobyt přihlásil. *„V cementárně jsem pracoval čtyři roky a moc se mi tam líbilo. Našel jsem si spoustu českých kamarádů. Kdybych tehdy mohl, klidně bych tam zůstal, ale to v té době vůbec nešlo. Museli jsme se do jednoho vrátit zpět na Kubu.“* Kubánci bydleli na jedné ubytovně oddělení od ostatních pracovníků a jejich denní režim byl zcela podřízen výrobě. Sociální integrace nebyla žádoucí. Měli se naučit řemeslu nebo výrobním procesům a poté své znalosti využít na Kubě. Nikdo z nich nesměl v ČSSR zůstat. Přes všechny snahy *„Kubánci opakovaně porušují řád ubytovny tím, že jsou ženské návštěvy ponechávány přes noc na pokojích.“* (archiv PPAS) nemohli zabránit, aby na pracovišti vznikaly přátelské či milostné vztahy (více v kapitole 7.4.4. Kubánci a české ženy).

6.2.2 Práce po roce 1989

Pro Kubánce v Česku po roce 1989 je typická práce v pohostinství (kubánské či mexické restaurace, bary), jako osoby výdělečně činné (taneční školy, kurzy salsy) nebo se uplatňují v zaměstnání, kde lze využít rodný jazyk španělštinu, např. jako učitelé jazyka či v mezinárodních firmách. To představuje značný rozdíl v situaci před rokem 1989, kdy většina z nich pracovala na výměnných pobytech v průmyslu.

Pedro přijel do České republiky v roce 2008, aby mohl začít podnikat. *„Těšil jsem se na nový začátek v kapitalismu. Bylo to pro mě něco vzrušujícího, nového.“* Paní Alena z organizace Člověk v tísni zná několik úspěšných Kubánců, kteří si vybudovali vlastní podnik nebo normálně pracují, nejčastěji v pohostinství. Ti se musí ale hodně otáčet, aby si udrželi vysoký standard. Jako příklad úspěšného podnikatele, uvedla Kubánce, který si založil vlastní salsa klub v centru Prahy. *„Jeho klub je velmi oblíbený a on vlastně dělá to, co ho baví nejvíce, tančí...“* říká paní Alena. Valná většina však zažije odlišný scénář. Po příjezdu mají problém najít stabilní práci. Začínají na podřadných, zejména manuálních a nekvalifikovaných pozicích jako je uklízeč. Po čase se vypracují třeba na barmana. *„Ti hodně neúspěšní se potloukají po pražských ulicích, žijí se kapsářstvím nebo na Václavském náměstí lákají cizince do nočních klubů.“* uvádí i opačnou stranu mince paní Alena.

Při průzkumu médií a hledání mediální stopy kubánské komunity jsem narazila na zajímavý rozhovor s kubánským mladíkem, který však vystupoval anonymně. Důvod, proč si nepřeje veřejně mluvit do médií, je ten, že se bojí, aby někdo neublížil jeho rodině na Kubě. Hovořil o stálém neviditelném stínu Castrova režimu v Česku. Kubánská vláda má v Česku prý nastrčené tajné agenty a informátory, tzv. práskače a donašeče. Posílá vybraný počet osob do České republiky legálně pracovat, ale pouze v sítích kubánských restaurací jako La Bodeguita del Medio. Podmínkou této jednoduché cesty za hranice je, že zaměstnanci

musí vládě odevzdávat většinu svého výdělku, aby splatili jejich velkorysost.⁶³

6.3 Identifikační dimenze

Do identifikační dimenze patří všechny zkušenosti, které v majoritní společnosti imigranti zažívají. V této části budu mimo jiné hovořit o tématech, jako jsou kulturní zvyklosti, rasismus, pocit sounáležitosti či odcizenosti. Je zajímavé sledovat informátory, zda se po dvaceti a více letech strávených v Česku identifikují stále jako Kubánci nebo jestli už se cítí být alespoň částečně Čechy. Co zůstává kubánské? Jak se postupně proměňuje jejich kubánská identita a zda cítí pocit sounáležitosti s majoritní kulturou a společností?

Informátor Roberto, který ze všech mých informátorů žije v České republice nejdéle, se stále identifikuje jako Kubánc a to bez výhrad: *„Narodil jsem se na Kubě a zažil jsem tam tolik krásného. Žije tam celá moje rodina, hlavně maminka, která už je tedy hodně stará.“* Jelikož jsem rozhovor s Robertem vedla v jeho domácím prostředí, měla jsem unikátní možnost pozorovat i prostor, ve kterém žije. Nebýt několika drobností upomínající na Kubu, bylo by obtížné jej jako Kubánce identifikovat. Jemný přízvuk na skoro dokonalé češtině, bílé vlasy, usedlý svetrík a velmi klidný a vyrovnaný tón hlasu. Sám tvrdí, že má Českou republiku i českou národu rád a cítí se být zcela integrován do české společnosti. Má stabilní práci, ovládá český jazyk, v roce 1989 zvonil klíči na náměstí a s manželkou vychoval dvě děti, které žijí v České republice a neplánují se odstěhovat. Roky strávené v Čechách tedy významnou stopu na Robertovi zanechaly.

---

⁶³ Freisler, E. 2006. *Kubánci v Čechách*.

Tanečnice a dnes lektorka tance Celia opustila Kubu před čtyřmi lety s taneční skupinou. Procestovali Evropu a nedávno se usadila v České republice, kde žije zatím necelé dva roky. Nad otázkou o své identitě ani na chvíli nezaváhala. Na svou národnost i kulturu je hrdá a bylo znát, že v ní toto téma vyvolává hluboké emoce. Přestože si uvědomuje politickou situaci na Kubě a s tím spojené omezení, nikdy by neměnila: *„Kdybych umřela a mohla se převtělit do příslušníka jiné národnosti, znovu bych chtěla být Kubánkou.“* Zajímalo mě, jak se Celia cítila, když poprvé po čtyřech letech od svého odchodu z Kubu znovu zavítala domů. *„Bála jsem se jistě odcizenosti, ale jakmile jsem přijela, věděla jsem, že jsem doma. Nic se nezměnilo ani já ne. Viděla jsem u lidí pořád tu stejnou radost, stejné oslavy, stejnou soudržnost a chuť do života.“*

Velmi podobně se odvíjely i ostatní rozhovory s informátory. Je tedy evidentní, že nehladě na věku, letech strávených v cizině nebo občanství, se Kubánci své kulturní i národní identity neradi vzdávají a jsou na ni spíše pyšní než, aby ji skrývaly.

Aniž bych tušila, že otevřu tak velké téma, jsem se informátorů ptala na otázku: *Kde jsou doma?* Odpovědi se lišily. Pod pojmem „domov“, si každý představuje něco jiného, ale souvisí velmi úzce s identitou, s pocitem ukotvenosti a sounáležitosti. Informátoři k pojmu domov přiřazují slova jako je kultura, rodná země, rodina nebo přátelé. Lásku k rodné zemi si předávají z generace na generaci. *„Doma je...hmm...asi na Kubě, protože jsem se tam narodil. ..Kdyby tohle slyšela moje máma, asi by se pěkně naštvála, že o tom vůbec přemýšlím.“* směje se Juan. Přestože na Kubě panují a panovaly různé složité politické i životní podmínky na pojmu domov se to negativně neprojevovalo. Doriz žije v Čechách pět let a říká, že jediné co jí zde chybí je rodina. *„V České republice jsem konečně spokojená, cítím se bezpečně a díky svým přátelům a práci jsem našla sílu překonat osamělost. Oni jsou teď moje druhá rodina. Ale doma je na Kubě.“* říká Doriz.

Informátorům, kteří založili rodinu v České republice, se domov trochu hůře specifikuje. Tým se vdala za občana České republiky a mají spolu dvě děti. *„Je těžké říci, kde jsem doma, na Kubě jsem se narodila a je to určitě můj domov. Ale v Čechách mám děti a manžela, které bych nikdy neopustila, takže jsem tady vlastně taky doma.“*

Každý z dotazovaných projevils jistou míru lítosti ze ztráty domova a stesku po Kubě. Na druhou stranu je z rozhovorů zřejmé, že svoboda a úspěchy či vyšší životní standard, který poznali v České republice, jsou pro ně natolik významným činitelem, že převyšují emocionální ztrátu rodné vlasti. S opuštěním domova se každý vyrovnává po svém, rozhodně jim ale prospívá kontakt s kubánskou komunitou, jako jsou bary, restaurace a taneční salsa kluby. Na druhou stranu je třeba brát v úvahu, že si Kubánci v ČR budují nové sociálně sítě, zakládají rodiny a vydělávají mnohem víc než na Kubě. Mohou tedy žít na vyšší životní úrovni a třeba i investovat do svých vlastních podniků. To vše jsou impulzy, které je v Čechách drží.

Česká republika představuje studnici možností, na které by na Kubě nikdy nedosáhli. Proto velmi často dochází k tomu, že mladí Kubánci následují své příbuzné, kteří už v Čechách několik let žijí. Ti jim vytvoří dostatečně bezpečné zázemí na počáteční fázi integrace.

Nyní bych se dotkla tématu rasismus. Většina mých informátorů se s rasismem ve své každodenním životě přímo nesetkala. Někteří jen s jeho mírnějšími projevy, verbálními a neverbálními. Mario řeší mírné projevy rasismu ignorací: *„Na ulici na mě často lidi zírají. Někteří mají narážky na barvu mojí pleti. Ale já jsem nekonfliktní, sklopím oči a dělám, že to neslyším a jdu pryč.“*

Informátor Manuel žije se svou přítelkyní v Praze, kde se s žádnými problémy nesetkává, přítelkyně a její rodina však pochází z jižní Moravy. Seznamování s její rodinou nebylo jednoduché. Strnulé tváře, plačící babičky a brunátní otcové, kteří neměli pochopení pro mezikulturní vztah.

Sousedi si na ně ukazovali a netaktně se vyptávali, jestli se ho mohou dotknout. Manuelova přítelkyně trefně podotkla, že je rozdíl, když se Kubánc prochází po Praze a po malé vsi na Moravě: „*U nás na dědině padali lidi z kola, div si hlavy neukroutili, když se za námi otáčeli.*“. Pro integraci Kubánce je tedy zcela zásadní i lokalita. V multikulturní metropoli jako je Praha, je integrace snazší a rychlejší, než na menších městech či odlehlých vesnicích.

6.3.1 Kubánská kultura

Kubánská kultura je plná odlišností. Jedna z nich je jiné vnímání času. Nikam nespěchají, vše se dá odložit na zítřek "mañana". V ulicích nikdy neutichá ruch, řidiči rádi troubí, gestikulují a pokřikují jeden přes druhého. Ale Kubánci jsou podle mých poznatků z výzkumu v takovém duchu vychovávaní. Nejsou zvyklí, že by rodiče chodili do práce v klasickém evropském rytmu od devíti do pěti. Neztotožňují se s českou soutěživostí v práci a ani neholdují přílišné zodpovědnosti. Žijí přítomností a problémy mají tendenci odkládat.

Další odlišností je způsob vnímání nejužší rodiny. Na Kubě se žije ve velkých několikageneračních rodinách. Je úplně běžné, že i dnes žijí pod jednou střechou členové jedné rodiny do třetího pokolení. Jejich úzké rodinné vazby mají ale i určité ekonomické důvody. Ti, kteří vydělávají, se starají o ty, kteří jsou nezaměstnaní apod. (Goodwin 1994: 3) Tato rodinná pospolitost zahrnuje několik generací a liší se tak od významu a konceptu klasické české nukleární rodiny.

Kubánská kultura je, co se týče neverbální komunikace, mnohem více kontaktní, než ta česká. Při setkání dvou mužů, kteří se seznamují, je běžné podání ruky. Uvítání se známým mužem už zahrnuje objímání či poplácávání. Setká-li se muž se známou ženou, většinou se políbí na obě tváře. Letmý polibek si mohou vyměnit i dvě ženy mezi sebou. Při

rozhovoru se zpříma dívají do očí, tisknou si ruku a často nedodrží osobní prostor druhé osoby, opačné chování by naznačovalo nezájem nebo projev opovržení či nadřazenosti. Češi jsou obecně zvyklí ve veřejné sféře udržovat dostatečný osobní prostor. Necítí se pohodlně, stojí-li někdo blíže než 1 metr. (Gulová 2013: 78)

S tím je spojená i jistá potřeba kontaktu a komunikace. Informátor Juan se skutečně urazil, když za ním jeho přítelkyně na prahu bytu po rozloučení zavřela dveře. *„...řekla tak ahoj, a zavoláme si. Já jsem se pěkně naštvál a do dneška ji to vyčítám, že za mnou zavřela jen tak dveře. Dneska, když jeden odchází z domu, komunikujeme spolu, dokud ten druhý není v přízemí.“*

6.4 Interaktivní dimenze

6.4.1 Sociální vztahy

Při rozhovorech jsem si povšimla, že existují témata, o kterých informátoři hovoří rádi, a těmi jsou převážně jiní lidé a tanec. Někteří informátoři měli dokonce sklony k těmto tématům tzv. v konverzaci utíkat. V této kapitole se tedy zaměřím na navazování sociálních vztahů, na problematiku vytváření vazeb a zmíním také sousedské vztahy, které jsou na Kubě chápány zcela odlišně. Samotní informátoři tyto vztahy porovnávali a našli v nich klady i zápory.

Z výzkumu vyplynulo, že Kubánci jsou sociálně velmi aktivní. Nové vazby navazují bez větších obtíží. Zajímala jsem se tedy, jaké vidí rozdíly mezi svými českými a kubánskými přáteli (či lidmi obecně). Pedro poznamenal, že pokud překonají počáteční komunikační a sociální bariéru, což je může někdy stát velké úsilí, vzniklé sociální vztahy pak bývají o to trvalejší a mají větší hloubku. Pedro přiznává, že má více kubánských přátel než českých, ale těch českých přátelství si pro jejich

hodnotu, hloubku a trvalost váží víc. „S Kubáncem je mnohem snazší začít komunikovat, jsou k cizímu člověku mnohem otevřenější. Na druhou stranu na Češích se mi líbí, že když už přátelství vznikne, je velmi pevné, hluboké a stálé.“ říká Pedro.

Mario vidí největší rozdíl právě v navazování sociálních vztahů. „Češi jsou někdy dost odměření, když mě neznají, tak se tváří chladně a nepřístupně.“ říká Mario. Dalším poznatkem, na který upozornil informátor Angelo, je, že se Kubánci příliš nezatažují problémy, které neohrožují základní životní potřeby a zbytečně se nestresují, na rozdíl od Čechů, kteří, jak říká Angelo: „...se stresují maličkosti a pořád mají pocit, že nic nestíhají. Na Kubě jsou lidé spokojený, když je co jíst a mají kolem sebe dost přátel a celou rodinu.“ říká s nadsázkou a úsměvem Angelo.

Při tomto téma jsme narazili také na sousedské vztahy. Na Kubě je totiž časté, že sousedi mají výrazně vřelejší vztahy, někdy podobné spíš rodinným vztahům, které mají Češi v nukleárních rodinách. „Naši sousedi na Kubě jsou našimi blízkými přáteli. Vzájemně si pomáháme, jíme spolu, jeden dohlíží na druhého. Když k nám přijde sousedovo dítě, tak je normální, že se o něj postaráme a naopak. Dveře jsou otevřené pro každého hosta, na čas se nevymlouváme, prostě si ho na přátele uděláme.“ říká Doriz.

„Je pravda, že Kubánci jsou v tomhle asi trochu jiní. Vedle mě bydlí nějaký kluk, ale moc ho nepotkávám. Kdyby to byl Kubánc, už bych to určitě věděl. Na Kubě člověk může přijít bez pozvání a nikomu to nevadí. Na to už jsem si zvyknul, že jsou na to Češi trochu citlivější. Na Kubě nemám tolik soukromí jako tady, ale na druhou stranu se v Čechách cítím dost často sám.“ vysvětluje Lázaro.

Na obrácenou stranu mince sousedských vztahů upozornila informátorka Beatriz. „Když jednou za čas přijedu na Kubu, sousedi mají pozdvižení. Jsou zvědaví, do všeho strkají nos. Když se vám daří, tak vás pomlouvají, když se vám nedaří, tak vlastně taky. Každý ví, co si kdo

koupil a kolik to stálo. Tohle mám na Češích ráda, nikdo se vám do ničeho neplete. Svoje sousedy v podstatě ani neznám. Když se potkáme, pozdravíme se, ale to je asi tak všechno.“ říká Beatriz.

6.4.2 Vazby na Kubu

Všichni informátoři mají, bez ohledu na dobu strávenou v České republice, velmi silné vazby na Kubu. Rodiny na Kubě navštěvují s ohledem na svou finanční situaci. *„Lítat domů bych chtěl častěji, ale na letenku musím poměrně dlouho šetřit a taky s dovolenou v práci to není jednoduchý. Když už tam letím tak chci zůstat alespoň celý měsíc a to mi v práci nepovolí.“* říká Lázaro. Jako řemeslník vydělá dostatek peníze pro své vlastní potřeby a ještě může poslat rodině tzv. remittance. Tedy peníze, které posílá zpět do země svého původu. *„...nevyjde mi to vždycky, ale když se mi podaří něco našetřit, pošlu něco mámě.“* dodává Lázaro. Z jeho dalších výpovědí lze vyvodit, že remittance mají jistou formou kompenzovat jeho nepřítomnost v rodině. S finanční podporou jednoho člena rodiny ze zahraničí má rodina lepší možnosti překonávat problémy běžného života (Drbohlav 2001: 21). Remittance často nahrazují nebo doplňují stání sociální politiku, zvyšují životní úroveň jednotlivců i celých domácností, zmenšují chudobu či nerovnost ve společnosti. (Drbohlav 2015: 36).

Zajímavé je, že s odjezdem jedince většinou zbytek kubánské rodiny nesouhlasí. Matky by raději viděly celou rodinu pohromadě i za cenu větší chudoby. Paní Alena hovoří o statistikách, které si organizace Člověk v tísni dělá a ze kterých vyplývá, že Kubu opouští častěji muži než ženy. Tuto skutečnost dokazuje i grafické znázornění poměru žen a mužů v České republice za posledních 9 let (příloha č. 3), které jsem vypracovala na základě informací získaných z ČSÚ. Pokud je to žena, kdo odjíždí z Kubu, jedná se většinou o dceru, sestru nebo maminku, která přijíždí za účelem spojení rodiny. *„Kubánské ženy jsou doma (na*

Kubě) vesměs spokojené. Mají kolem sebe celou rodinu a to je pro ně velmi důležité.“ vysvětluje poměr žen a mužů paní Alena. Kubánci považují i hodně vzdálené příbuzenstvo za úzkou rodinu. Paní Alena dále poznamenala, že ženy nemají tak silné ego a nemají potřebu něco si dokazovat. *„Znám jen jednotlivkyně, které to taky zkusily, odcestovaly, ale vrátily se domů s nepořízenou. V cizině se jim nevedlo dobře a tak se raději vrátily domů, i přesto že tak ukázaly svoji slabost.*“ Z mého výzkumu však tato skutečnost nevyplývá. Tři ze čtyř mých informátorek odjely do České republiky samy, přestože jim rodina schází, dokázaly si vybudovat takové zázemí, ve kterém jsou spokojené, v blízké době návrat na Kubu neplánují.

6.4.3 Macho syndrom

V Latinské Americe je hlavou rodiny vždy muž. Je považován za silnou osobnost a má právo rozhodovat za svou ženu i děti. Kubánské ženy se tak staví do pozice podřízeného partnera.⁶⁴ Toto je jeden z mnoha stereotypů, který se na kubánské ženy potažmo muže váže. Podle Goodwina se pojem „Machismo“ vztahuje pouze na důstojné, velkorysé a čestné muže, kteří jsou pak za tyto vlastnosti obdivováni nehledě na jejich sociální postavení (Goodwin 1994: 4). Machismo tedy nemá nic společného s nadřazeností nad ženou.

I v mém výzkumu se u mužů jistá touha po uznání projevila: *„Doma jsou na mě moc pyšní, na všechno co jsem dokázal.*“ říká Angelo. Informátor Lázaro se staví do pozice hrdiny, který se vzdal pro blaho rodiny svého domova a osobního štěstí. *„Odešel jsem do úplně neznámého světa, ale dělám to pro rodinu, aby se měla dobře.*“ Zajímavý postoj zastává paní Alena, která se na toto téma vyjádřila poněkud

---

⁶⁴ Ašenbryl, D. 2007. *Macho přístup a Latinoameričané.*

skepticky. *„Přitom to vlastně dělá jen pro sebe, pro ten pocit, že on to dokázal.“* říká paní Alena a dále dodává, že se Kubánci velmi rádi prezentují - oblékají se do značkového oblečení, půjčují si drahá auta, aby vše zdokumentovali a poslali domů iluzi o dokonalém životě, který by si přáli žít.

6.4.4 Kubánci a české ženy

Podle vyprávění pana Milana se kubánští pracovníci neostýchali vytvářet si na pracovišti partnerské vztahy: *„Myslím, že se našim holkám líbily, protože byli takoví veselí, takoví neokoukaní. Během jejich pobytu vzniklo několik milostných párů. Většina z nich se ale rozpadla, buď ještě před odjezdem, nebo právě odjezdem zpátky na Kubu.“* Otevřená povaha a chuť rychle se spřátelit může přispívat k rychlejší sociální integraci a to nejen do pracovního kolektivu (PPAS), ale také do české společnosti. Takové vztahy se však musely vyrovnat nejen s kulturní odlišností toho druhého, ale také musely ustát rasovou intoleranci či etnické předsudky a stereotypy tehdejší generace.

Při rozhovoru s informátorem Angelem jsme narazili na téma kulturních odlišností v oslovování a komunikaci s českými ženami. Sám přiznává, že svůj styl komunikace musí přizpůsobit zdejšími standardům, protože v české společnosti není příliš obvyklý. *„V Česku jsou ženy krásné jako panenky, ale kdybych se tady choval na ulici jako na Kubě a dělal ženám hlasité poklony, to by nebylo dobré. Říkám si to jen potichu sám pro sebe.“* říká Angelo.

Informátorka Beatriz žije s českým manželem, ale její předchozí přítel byl Kubáncem, může tedy porovnávat. *„Kubánci jsou velcí lichotníci, ženám rádi skládají poklony a pějí básně o jejich kráse. Řekněme, že jsou otevřenější a aktivnější v seznamování než čeští muži.“* říká Beatriz. Pro některé české ženy mohou být Kubánci svou exotičností, vizáží,

temperamentem, řečí těla a vášní pro tanec a hudbu přitažliví, mohou je považovat za neokoukané a zvláštní, jejich atraktivita tak často plyne z odlišnosti od českých mužů. To může být ve vztahu příjemné zpestření, v reálném životě to však může být po delší době překážkou, a to zejména s ohledem na kulturní rozdíly.

V rámci výzkumu jsem měla možnost hovořit se dvěma manželkami mých kubánských informátorů. Na otázku, jaké to je žít s Kubáncem, odpověděla manželka Jana takto: *„Žít s Kubáncem je zábavné, veselé, ale někdy je mi líto, že manžel nemá víc přátel, více Kubánců a celou rodinu kolem sebe. Když jsem tak přemýšlela, možná, že by byl ve Španělsku spokojenější, přece jenom je tam tepleji, mluví se tam jeho rodným jazykem, ale my jsme nikam vycestovat nemohli a po roce 1989 už se nám nechtělo začínat znova, děti už měli zázemí a určitě bychom si nemohli dovolit platit jim tam školné.“* Druhá manželka Eva o soužití se svým manželem hovoří také kladně: *„Je to báječné, jinak bych si ho asi nevzala, že? Musíte prostě počítat s tím, že vás občas překvapí, někdy mile a někdy nemile. Můj muž je někdy hodně spontánní.“* směje se manželka Eva.

Jako největší překážka v těchto mezikulturních partnerských vztazích se ukázala žárlivost a odlišná očekávání obou partnerů. To, co je v české společnosti chápáno jako běžné chování, může v kubánské společnosti člověka ponížit či urazit. *„Na Kubě se moc často nestává, že by si kamarádky zašly samy na oběd, jako to dělá moje žena. A už vůbec se nestává, že by si zašel na oběd kamarád s kamarádkou nebo do baru. Kdyby měli oba partnery, tak by z toho mohly být velké trable.“* vysvětluje Angelo. Kubánské ženy jsou prý na rozdíl od těch českých více doma a vše, co dělají, dělají pro svého partnera a rodinu. Z Angelovy výpovědi se může zdát, že pro přátelství mezi mužem a ženou nemá kubánská společnost pro samou žárlivost pochopení. Když jsem však na toto téma mluvila s Kubáncem o jednu nebo dvě generace mladším, jeho odpovědi se trochu lišily. *„Nepamatuji si, že by moje babička někdy pracovala, dřív*

byly ženský doma, ale dneska je to jiný. Holky pracují, mají svojí hlavu a můžou si dělat, co chtějí.“ říká s trochou nadsázky Mário. Je tedy zřejmá, že chápání partnerských vztahů se postupem času proměňuje.

7 ZÁVĚR

Smyslem této diplomové práce, která propojila teoretické poznatky s aplikovaným terénním výzkumem, bylo zmapovat sociální integraci Kubánců do české společnosti. Tato multidimenzionální analýza se zaměřila na různé aspekty sociální integrace: kulturní, strukturální, identifikační i interaktivní dimenzi. Na počátku je třeba upozornit, že veškeré závěry ve výzkumné části i závěru jsou platné pouze omezeně, a to s ohledem na malý vzorek 14 kubánských informátorů, s nimiž jsem na výzkumu dlouhodobě spolupracovala.

Obecně lze konstatovat, že integrace příchozích do majoritní společnosti je velmi složitý, komplexní, dlouhodobý a mnohvrstevnatý proces. V rámci české společnosti lze nalézt určité vstupní překážky, které by však byly zpravidla podobné pro příchozí z jakýchkoli jiných oblastí světa. V první řadě je to homogenní populace, v níž imigranti svou odlišností přirozeně vyčnívají. Česká republika patří, co se rasové a etnické struktury týče, k nejhomogennějším zemím v rámci Evropy, navíc také s poměrně nízkým podílem cizinců. Podle sčítání lidu v roce 2011 trvale žilo v České republice 541 664 cizinců, většinou Ukrajinců, Slováků a Vietnamců (celkově pouze 5,1%). Dalším úskalím integrace je čeština, protože jde o velmi obtížný jazyk, bez kterého není jednoduché najít (zejména mimo velká města) práci a navázat kontakty. Poslední překážkou jsou důvody historicko-politické a s nimi spojená uzavřenost společnosti po dobu komunistického režimu. Ta mohla ovlivnit vnímání imigrantů, ale také např. jazykovou vybavenost obyvatelstva. Starší generace zpravidla nevládne žádnou znalostí světových jazyků.

Z historického-politického pohledu jsou příchozí Kubánci zajímavým předmětem zkoumání, protože na rozdíl od Američanů a dalších západních občanů přicházeli Kubánci do bývalého Československa v rámci česko-kubánské spolupráce již před rokem 1989. Tato bratrská spolupráce v rámci socialistického bloku byla

postavena zejména na základech pomoci v průmyslu či zemědělství, přičemž se jednalo zejména o studium či výměnné pracovní pobyty, z nichž jeden blíže analyzuji ve výzkumné části. Po roce 1989 se ČR, zejména zásluhou prezidenta Havla, který navázal na své zkušenosti z disentu, profilovala jako země s lidskoprávní orientací zahraniční politiky. Pozice Castrovy Kuby se tedy v perspektivě nově vzniklé České republiky značně proměnila a česká zahraniční politika se zaměřila na ochranu lidských práv a práv disidentů proti režimu na Kubě, což vedlo k ochlazení vztahů. Výraznější diplomatický konflikt proběhl v lednu 2001, kdy kubánské úřady na čtyři týdny zadržely poslance Pilipa a studentského vůdce Bubeníka. O čtyři roky později Kuba vyhostila senátora Karla Schwarzenberga, který přiletěl na schůzku s disidenty. Tento politický obrat se nutně odrazil i v imigrační oblasti. Zatímco před rokem 1989 přicházeli režimem prověřeni (zejména) dělníci, po roce 1989 a zejména v posledních dvaceti letech přicházeli disidenti a lidé, kteří z politických důvodů žádali o azyl a mezinárodní ochranu. Přestože se mi nepodařilo kontaktovat Kubánce s touto specifickou motivací, ze statistických dat azylové problematiky a veřejných zdrojů vyplývá, že pro Kubánce je/byla ČR z politických a lidskoprávních důvodů žádoucí imigrační destinace. V mém výzkumu ale převažovali Kubánci, kteří přišli z ekonomických důvodů.

Důležitým faktorem je také postupný vývoj česko-kubánských vztahů na zahraničně-politické úrovni. Po období spolupráce v rámci socialistického bloku před rokem 1989 a období chladných vztahů od počátku 90. let se v současné době česko-kubánské vztahy mění - ČR má po 27 letech na Kubě zplnomocněného velvyslance a na ekonomické úrovni se vztahy dále rozvíjejí. Tento obrat a tvrdá kritika castrovského režimu může ovlivnit i imigraci z Kuby do ČR. Budoucím faktorem je i změna politické situace na Kubě, kdy se Kuba po smrti Fidela Castra otevírá světu. Spojené státy Americké a Kuba po více než 50 letech znovu otevřely své ambasády v Havaně a Washingtonu. Toto uvolňování

vztahů a větší otevřenost režimu může mít zásadní dopad na imigraci z Kuby.

Za jeden z nejvýznamnějších prvků integrace považuji dimenzi kulturní, protože bývá určující pro další dimenze integrace, podmínkou pro nalezení dobrého pracovního uplatnění či rozvoj sociálních vztahů. Výzkum u skupiny 14 informátorů naznačil, že z hlediska úspěchu kubánské integrace je jazyk významnou překážkou, protože jde o jazyk vzdálený románské španělštině, flexibilnější a složitější po stránce gramatické, ale i výslovnosti. Z výzkumné části však také vyplývá jeden zajímavý poznatek, že pro Kubánce, kteří přicestovali v posledních deseti letech, není jazyková integrace do společnosti nikterak zásadní, protože mohou úspěšně existovat např. v pražské "kubánské komunitě" a díky vazbám na krajany sociálně i pracovní fungovat bez znalosti jazyka a českých přátel. V tom spatřuji rozdíl oproti starší generaci Kubánců, kteří se integrovali o poznání hlouběji a často založili česko-kubánské rodiny, vytvořili si sociální vazby na rodilé Čechy a naučili se základy češtiny, často právě díky vztahu s Čechem či Češkou. Na druhou stranu je také významná lokalita, tedy místo bydliště. Například v multikulturní metropoli jako je Praha, je integrace snazší, protože imigranti mají podporu komunity a zejména mladší generace mluví alespoň nějakým světovým jazykem.

Nečekaný, ale jednoznačný závěr, byť znovu omezený pouze na zkoumaný vzorek 14 informátorů, přinesla identifikační dimenze. Z výzkumné části totiž přesvědčivě vyplývá, že příchozí Kubánci se, bez ohledu na počet desetiletí či let strávených v nové domovině, stále identifikují s Kubou jako svým domovem. Jejich identita je navzdory zakotvení, pracovnímu uplatnění a úspěšné sociální integraci stále konstruována jako primárně kubánská, čemuž u sledované skupiny nasvědčují i stabilní a dlouhodobé rodinné vazby na Kubu, kterou často navštěvují, stejně jako silné vazby na kubánskou komunitu v Česku.

Příčin může být mnoho: od odlišných kulturních zvyklostí až po přirozený stesk po domově.

Za přínos výzkumu strukturální dimenze integrace Kubánců lze považovat zjištění, že existují určité profese, v nichž mají Kubánci komparativní výhodu oproti českým pracovníkům. Jde o oblasti, kde si snadněji nachází profesní uplatnění, a to s pomocí kubánské komunity a usídlených krajanů, kteří jim často v počátku nabídnou pomocnou ruku. Jedná se zejména o hostinskou činnost, kde jsou Kubánci jako barmani, kuchaři či další restaurační personál. Dále výuku španělštiny, práci pro mezinárodní firmy a v neposlední řadě taneční kluby, populární je výuka salsy či latinskoamerických tanců. Lze tedy shrnout, že Kubánci při výběru uplatnění zpravidla využívají svůj specifický kulturní a sociální kapitál, zejména dominují v oborech, kde přímo nekonkurují domácím pracovníkům.

Interaktivní dimenze sociální integrace Kubánců v ČR reflektuje jakýsi zobecňující poznatek, že Kubánci jsou, použijeme-li zjednodušení a generalizaci, lidé otevření, přátelští, sociálně velmi aktivní v navazování nových vztahů. V tomto směru nelze spatřovat velké rozdíly mezi příchozími před rokem 1989 a po revoluci. Např. z hodnocení pracovního pobytu v Plzni před rokem 1989 vyplývá, že Kubánci si svým přátelským vystupováním získali české přátele a náklonnost českých žen, podobně reflektují své zkušenosti i Kubánci v poslední době a jejich bezprostřední okolí. Jde tedy, v rámci zkoumaného vzorku, o stabilní prvek kubánské integrace, který Kubáncům zpravidla integraci do české společnosti určitých způsobem ulehčuje či urychluje.

Přestože jsem se v tomto závěru zabývala jednotlivými dimenzemi sociální integrace odděleně, je třeba podotknout, že tyto dimenze nejsou izolované. Naopak, jednotlivé aspekty se prolínají a ovlivňují se, integrace má totiž mnoho rozměrů a perspektiv. Pokud má být integrace příchozích Kubánců úspěšná, je třeba hledět na tento proces jako na složitou

kombinaci faktorů, z nichž svým významem vybočuje jazyková bariéra. Prolomení této bariéry ještě stále slouží jako přirozený a stále nezbytný most k české společnosti, pracovnímu uplatnění i možnosti navazovat hlubší sociální vztahy a vazby. Pro dosažení úspěšné integrace považuji za důležité, aby byly odlišnosti vnímány ze strany většinové společnosti i příchozích nejen jako překážky, ale také jako příležitosti pro vzájemné kulturní obohacení a porozumění: např. skrz kubánskou kuchyni či latinskoamerický tanec. Pozitivní kroky jsou nutné na obou stranách integračního procesu, počínaje integračními programy, podporou neziskových organizací a vstřícností úřadů, ale také povinností imigrantů respektovat ústavní uspořádání a kulturní zvyklosti. Integrace je proces vzájemný a obousměrný, který mění a utváří nejen příchozí, ale i hostitelskou zemi.

8 LITERATURA

BARŠA; BARŠOVÁ. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3875-6.

BERNARD, H. R. 2002. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative methods*. 3. vyd. Walnut Creek: Altamira Press. ISBN 0-7591-0148-5.

BORTLOVÁ, H. 2011. *Československo a Kuba v letech 1959-1962*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-80-7308-357-1(brož.).

DLUHOŠOVÁ, H. 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu:[multikulturní výchova v praxi]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

DRBOHLAV, D.[et al.]. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství. 2010. ISBN: 978-80-7419-039-1 (brož.).

DRBOHLAV, D. 2001. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)*. In: Menšiny a migranti v České republice. Tatjana Šišková. 2001. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

DRBOHLAV, D. 2015. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2995-7.

GOODWIN, P. 1994. *Latin America*. Connecticut: The Dushkin Publishing Group. ISBN 1-56134-291-2.

GULOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. 2013, ISBN 978-80-247-4418-6.

GÜNTER, Vladislav. *AntropoWEBZIN: CIZINCI V ČR*. Plzeň: AntropoWeb. 2007, (2-3). ISSN 1801-8807.

HAVRÁNEK, J. *Československo-Kubánské hospodářské styky v rámci RVHP v sedmdesátých letech 20. století*. Praha 2015. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce PhDr. Pavel Szobi, Ph.D.

HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum – základy metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HORÁKOVÁ, M. 2000. „*Legal and Illegal Labour Migration in the Czech Republic: Background and Current Trends*.“ International Migration Papers, č. 32. Geneva: International Labour Organization.

KAŠPAR, O. 2002. *Dějiny Karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-557-9.

KUBRYCHT, J. 1975. *Kubánská republika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda.

McGEARY, J; BOOTH, C. 1993. Cuba Alone. In: *Latin America*. GOODWIN, P. 1994. Connecticut: The Dushkin Publishing Group. ISBN 1-56134-291-2.

OPATRŇY, J. 2002. *Kuba. Stručná historie států*. Libri: Praha. ISBN: 80-7277-089-6.

PAVLÍK, Z. – KUČERA, M. (eds.). 2002. *Populační vývoj české republiky 1990-2002*. Praha: Demo Art pro Katedru demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-902686-8-4.

RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. (eds.). 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-023-0.

RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. 2008. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I*. Praha. ISBN 978-80-7416-006-6 (brož.).

ŠATAVA, L. 1994. *Národnostní menšiny v Evropě*. Praha: Ivo Železný. ISBN 80-7116-375-9.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). 1998. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-285-8.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). 2001. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

VAVREJNOVÁ, M. 2011. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje (Zvláště v oblasti Evropské Unie a České Republiky)*. Praha: Studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky.

WEAVER, T. 1994. *The Culture of Latinos in the United States*. In: Handbook of Hispanic cultures in the United States. Houston: Arte Publico Press. ISBN 1-55885-074-0.

Internetové zdroje

AŠENBRYL, D. Macho přístup a Latinoameričané. In: *Český rozhlas* [online]. 29. srpna 2007 [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/zprava/macho-pristup-a-latinoamericane--375309>.

BINAR, D. Ve vězení Fidela Castra. Jan Bubeník oprášil 14 let staré vzpomínky. In: *Neovlivní.cz* [online]. 22. května 2015, Praha: Dead Line Media s.r.o, [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://neovlivni.cz/ve-vezeni-fidela-castra-jan-bubenik-oprasil-14-let-stare-vzpominky/>.

BOSSWICK, W., HECKMANN, F. 2006. *Social integration of immigrants: Contribution of local and regional authorities*. [Online]. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-ma/esl/06/ef0622en.pdf>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci [online]. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>.

ČT24. Kubánský disident dostal v Česku politický azyl. In: *Česká televize* [online]. 26. října 2010 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1308163-kubansky-disident-dostal-v-cesku-politicky-azyl>.

ČTK. Po 27 letech bude mít Česko velvyslance na Kubě. Neslevujeme z našich principů, tvrdí Zaorálek. In: *Aktuálně.cz* [online]. 24. srpna 2016 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/po-27-letech-bude-mit-cesko-velvyslance-na-kube-jsem-rad-za/r~a60ef07269f011e683920025900fea04/?redirected=1493097424>.

ČTK. Cubans increasingly emigrating to Czech Republic. In: *Prague Daily Monitor* [online] 14. března 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.praguemonitor.com/2016/03/14/In-cubans-increasingly-emigrating-czech-republic>.

EISENBRUK, V.; LORENC, A. Kubánské poměry a jejich proměny aneb Rozdvojená perla Karibiku. In: *Itrade news* [online]. 17. února 2017 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://itradenews.cz/exportni-sance/464/kubanske-pomery-a-jejich-promeny-aneb-rozdvojena-perla-karibiku>.

FREISLER, E. Kubánci v Čechách. In: *Advojka* [online]. 9. srpna 2006 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.advojka.cz/archiv/2006/32/kubanci-v-cechach>.

HRUŠKA, B. Kubánci si oblíbili Česko. In: *Pressreader* [online]. 12. března 2016 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.pressreader.com/czech-republic/lidove-noviny/20160312/281487865452947>.

IDNES. Kuba označila Pilipa a Bubeníka za agenty USA. In: *Idnes.cz* [online]. 17. ledna 2001 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kuba-oznacila-pilipa-a-bubenika-za-agenty-usa-f30-/zahranicni.aspx?c=A010114_162846_zahranicni_jpl.

IDNES. Pilip s Bubeníkem dorazili do Prahy. In: *Idnes.cz* [online]. 6. února 2001 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/pilip-s-bubenikem-dorazili-do-prahy-d6d-/zahranicni.aspx?c=A010206_074957_zahranicni_zem.

IDNES. O azyl v Česku letos žádají hlavně Ukrajinci a Kubánci. Počty rostou. In: *Idnes.cz* [online]. 17. června 2015 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/pocet-zadatelu-o-azyl-v-cesku-vzrostl-nejvic-jich-je-z-ukrajiny-pvu-/domaci.aspx?c=A150617_172400_domaci_san.

IDNES. Kuba vyhostila Schwarzenberga. In: *Idnes.cz* [online]. 20. května 2005 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kuba-vyhostila-schwarzenberga-dzq-/domaci.aspx?c=A050520_071145_domaci_ton.

IDNES. Kubánský disident se utopil v Atlantiku při plavbě na „ostrov svobody“. In: *Idnes.cz* [online]. 8. dubna 2010 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kubansky-disident-se-utopil-v-atlantiku-pri-plavbe-na-ostrov-svobody-125-/zahranicni.aspx?c=A100408_133529_zahranicni_aha.

JIMÉNEZ BLASCO, Beatriz C.; BALLESTEROS, Aurora G. *Americas Quarterly*. [online]. Winter 2013 (NATURAL RESOURCE EXTRACTION IN LATIN AMERICA) [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.americasquarterly.org/content/migration-spains-reverse-flows>.

JUREČKOVÁ, A. Refugees in the Czech Republic? Not a trace – but still a problém. In: *Heinrich Böll Stiftung*. [online]. 24. května 2016. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.boell.de/en/2016/05/24/refugees-czech-republic-not-trace-still-problem>.

KŘIVKA, V.; SYNÁČOVÁ, J. Castrův ústup se v Česku neslaví. Kubánci se bojí. In: *Týden.cz* [online]. 20. února 2008 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/castruv-ustup-se-v-cesku-neslavi-kubanci-se-boji_45007.html.

Lidská práva. *Člověk v tísní* [online]. Praha: Člověk v tísní, 2013 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/lidska-prava>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Mezinárodní ochrana. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>.

MVČR. Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-07-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>.

MVČR. Integrace. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2016-07-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>.

MVČR. Statistické zprávy o mezinárodní ochraně za jednotlivé měsíce v roce 2016. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2016.aspx>.

MVČR. Mezinárodní ochrana. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Kuba. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-03-31].

Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/kuba/index.html.

SMOLOVÁ, K. S Lívií Kocnárovou o životním stylu Kubánců i nejlepším způsobu cestování na ostrově. In: *HebvábnaStezka.cz: cestovatelský portál* [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.hedvabnastezka.cz/zeme/amerika/kuba/25464-rozhovor-s-livii-kocnarovou-o-zivotnim-stylu-kubancu-i-nejlepsim-zpusobu-cestovani-na-ostrove/>.

UHEREK, Z. Společenská integrace migračních skupin – základní pojmy a problémové okruhy. In: *Migraceonline.cz* [online] 5. května 2003, [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/spolecenska-integrace-migracnich-skupin-zakladni-pojmy-a-problemove-okruhy>.

UNITED NATIONS. International Migration Report 2015: Highlights. In: *Un.org* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf.

VLKOVÁ, J. Kuba dluží Česku miliardy. Splácet je chce rumem nebo léky. In: *Idnes.cz* [online]. 15. prosince 2016 8:49, [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/kuba-chce-miliardovy-dluh-cesku-splacet-rumem-fa7-/ekonomika.aspx?c=A161215_083652_ekonomika_fih.

VRBOVÁ, D. Kubánský disident, který dostal azyl v Česku, se chce vrátit domů. In: *Český rozhlas* [online]. 2. srpna 2011 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/zprava/929589>.

Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky. In: *Usnesení vlády ČR č. 689 ze 7. 7. 1999*. Dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0665259AE14CA4C12571B6006D8A70.

9 RESUMÉ

This diploma thesis entitled *Social Integration of Cubans in the Czech Republic* is focused on the analysis of different aspects of integration of Cuban immigrants into the Czech society. This multidimensional analysis covers cultural, structural, identity and interactive dimensions, combining theoretical foundation with sociological research of 14 Cubans in the Czech Republic. In sum, it can be concluded that integration into society is a complex, long-term and multidimensional process, often delayed or challenged by certain natural barriers. One of the general challenges is racially and ethnically homogenous structure of Czech society and the relative low percentage of foreigners. Other obstacle on the integration path is the complex and challenging nature of Czech language, impacting the possibility to find a well-paid job and connect with the locals. The thesis also describes specific position of Cubans, as they are one of the few nationalities that came in two very different eras: before 1989 during the Communist Czechoslovak era, and afterwards, in the period of democratic and independent Czech Republic. The Cuban immigration is also impacted by the current political climate in Cuba, as well as the dynamics of Czech-Cuban relations. Generally, there are major differences between the Czech-Cuban agricultural and industrial cooperation in the context of the Eastern bloc, and the tension from the early 1990s, as former president Václav Havel was one of the most significant critics of the undemocratic nature of Castro regime and Czech foreign policy towards Cuba was primarily focused on human rights, resulting in political asylums given to Cubans. However, the evolution of Czech-Cuban relations in last few years and significant changes after the death of Fidel Castro such as improved diplomatic relations with the United States and some economic reforms, as well as important shifts in Czech foreign policy towards economic diplomacy will further influence the Cuban immigration into Czech Republic.

The research of 14 Cubans living in the Czech Republic proved, while taking into consideration the small size of the research pool and therefore only limited application and significance of its results, the importance of cultural aspects, particularly their ability to learn Czech. Furthermore, it showed differences between the older and younger generations of Cuban immigrants. It also indicated that incoming Cubans continue to construct their primary identity as Cuban, irrespective of number of years spent in the Czech Republic and newly established family roots. Finally, the research also showed that Cubans have some comparative advantage with respect to their professional expertise in certain areas, primarily gastronomy (Cuban cuisine), language teaching (Spanish) and dancing lessons, often supported by existing Cuban community in the Czech Republic, benefiting from specific cultural and social capital and the fact they are not directly competing with Czech workers. Another interesting perspective offering comparisons between immigrants in different periods was added by exchange work programme conducted in the 1980s in Pilsen Urquel brewery.

Though selected aspects of social integration have been examined separately, in general, these components need to be understood as a piece of one comprehensive puzzle and analysed in a broader context, as they are connected and often mutually reinforcing each other. The integration process can be described as a two-way-street: on one hand, the host society should be tolerant, supportive and understand that the incoming people may enrich the majority society, on the other hand, incoming immigrants should strive to integrate and respect constitutional, legal and cultural traditions of the host country, as integration is transforming both: immigrants and the host society.

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam informátorů ze semi-strukturovaných rozhovorů⁶⁵

pseudonym	věk	pohlaví	město	rok příjezdu	důvod emigrace	zaměstnání
Alena		žena	Praha			Člověk v tísni, o.p.s.
Angelo	49	muž	Praha	2001	česká partnerka	majitel taneční školy
<u>Beatriz</u>	19	žena	Praha	nar. v ČR	student	student
Carlos	48	muž	Praha	1985 a 1995	politické důvody	prodavač
<u>Celia</u>	22	žena	Praha	2014	práce	tanečnice
<u>Doriz</u>	26	žena	Praha	2013	práce	barmanka
Eva		žena	Praha			
Jana		žena	Praha			
Juan	28	muž	Plzeň	2012	ekonomické důvody	pomocná síla v kuchyni
<u>Lázaro</u>	51	muž	Praha	1988	práce	řemeslník
Pablo	50	muž	Praha	2003	sloučení rodiny	učitel tance
<u>Lestr</u>	53	muž	Plzeň	1983	práce	hudebník
Manuel	29	muž	Praha	2011	ekonomické důvody	provozní v restauraci
Mario	21	muž	Praha	2008	kariéra	umělec
Milan		muž	Plzeň			bývalý zaměstnanec PPAS
Pedro	44	muž	Praha	2008	podnikání	podnikatel
Roberto	63	muž	Praha	1982	česká partnerka	příležitostný překladatel
<u>Taymit</u>	39	žena	Beroun	2002	český partner	v domácnosti

Příloha č. 2: Tabulky

Tabulka č. 1: Celkový počet Kubánců v ČR od 2012-2016

Rok	Přechodný pobyt			Trvalý pobyt			celkový součet
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	
2012	83	46	129	163	76	239	368
2013	27	37	64	229	99	328	392
2014	92	60	152	177	84	261	413
2015	122	73	195	181	88	269	464
2016	142	94	236	174	85	259	495

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

⁶⁵ U českých informátorů neuvádím věk a u některých ani zaměstnání, protože tyto informace nejsou k výzkumu relevantní.

Tabulka č. 2: Vývoj počtu kubánských žadatelů o mimořádnou ochranu k 31.03.2017

rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
počet žadatelů	3	6	3	8	3	2	6	11	8	5	7	5	8
rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	součet
počet žadatelů	19	94	19	11	17	20	15	39	42	128	85	21	585

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Tabulka č. 3: Vývoj počtu kubánských žadatelů o udělení azylu a výsledky těchto žádostí k 31.03.2017

Popis	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
azyl neudělen - doplňková ochr. udělena (§14/a)											
azyl neudělen - doplň. ochr. udělena (§14/b)											
azyl neudělen - Řízení o azylu								2	1		
azyl neudělen, dopl. ochr. nelze udělit (§ 15a)											
azyl neudělen, přek. vycestování §91, návrh strpění											3
azyl udělen (§12/a) - Řízení o azylu										1	
azyl udělen (§12/b) - Řízení o azylu										3	2
azyl udělen (§13/1) - Řízení o azylu											
azyl udělen (§14) - Řízení o azylu											3
postavení přiznáno - Řízení o PPU	1	1		3	2	2					
řízení zastaveno - Řízení o PPU					1						
řízení zastaveno - žádost nepřipustná (§25/i)											
řízení zastaveno (§ 12/1/b) - Řízení o PPU							1				
řízení zastaveno (§25/1/d) - Řízení o azylu									2	2	3
řízení zastaveno (§25/1/h) - Řízení o azylu											3
řízení zastaveno (§25/a) - Řízení o azylu											
řízení zastaveno (§25/d) - Řízení o azylu											
řízení zastaveno (§25/j) - Řízení o azylu											
žádost zamítnuta - Řízení o PPU		3	2		2						
Celkem	1	4	2	3	5	2	1	2	3	6	14

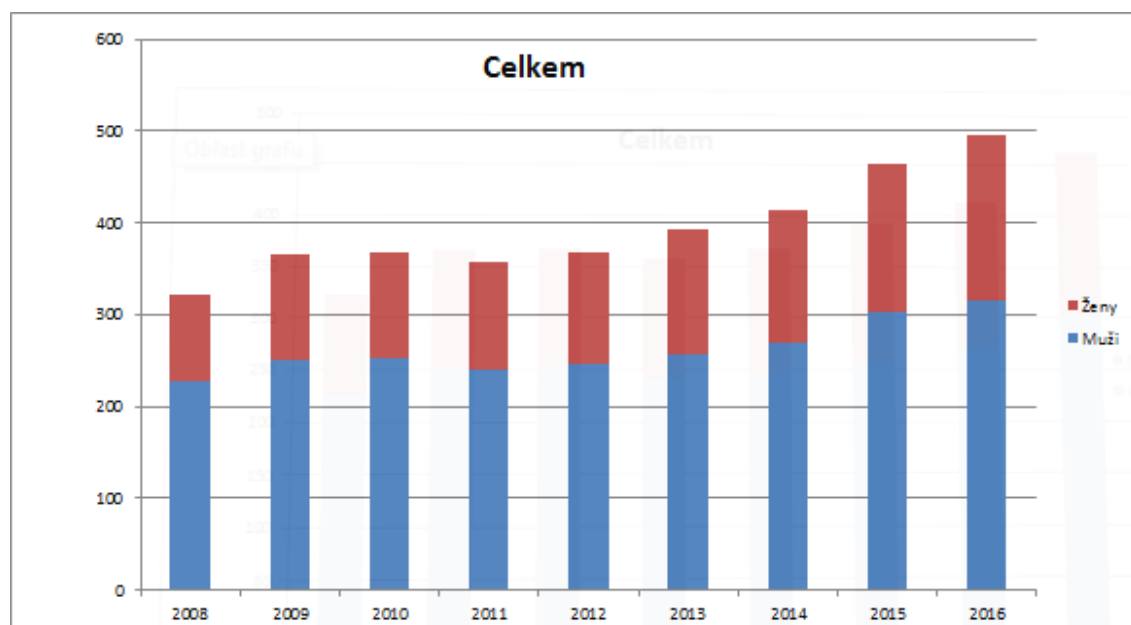
Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Tabulka č. 3: Vývoj počtu kubánských žadatelů o udělení azylu a výsledky těchto žádostí k 31.03.2017 pokračování

Popis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem
azyl neudělen - doplňková o.c.h.r. udělena (§14/a)			1	21	60	6	11	11	15	29	28	53	43		278
azyl neudělen - doplň. o.c.h.r. udělena (§14/b)										1			1		2
azyl neudělen - Řízení o azylu															0
azyl neudělen, dopl. o.c.h.r. nelze udělit (§15a)						1									1
azyl neudělen, přek. vycestování §91, návrh strpění	6	5	9												20
azyl udělen (§12/a) - Řízení o azylu		1			1		4			1	1				8
azyl udělen (§12/b) - Řízení o azylu				4	2					1					7
azyl udělen (§13/1) - Řízení o azylu		2		6			1		1	1	1	1			13
azyl udělen (§14) - Řízení o azylu															0
postavení příznáno - Řízení o PPU															0
řízení zastaveno - Řízení o PPU															0
řízení zastaveno - žádost nepřijatelná (§25/i)				4			2	1	2	7	1	54	20	5	96
řízení zastaveno (§12/1/b) - Řízení o PPU															0
řízení zastaveno (§25/1/d) - Řízení o azylu	1			4	18										23
řízení zastaveno (§25/1/h) - Řízení o azylu															0
řízení zastaveno (§25/a) - Řízení o azylu														1	1
řízení zastaveno (§25/d) - Řízení o azylu							2		1		1	1	1	1	6
řízení zastaveno (§25/j) - Řízení o azylu														5	5
žádost zamítnuta - Řízení o PPU															0
Celkem	7	8	10	39	81	7	18	14	18	41	31	109	65	12	460

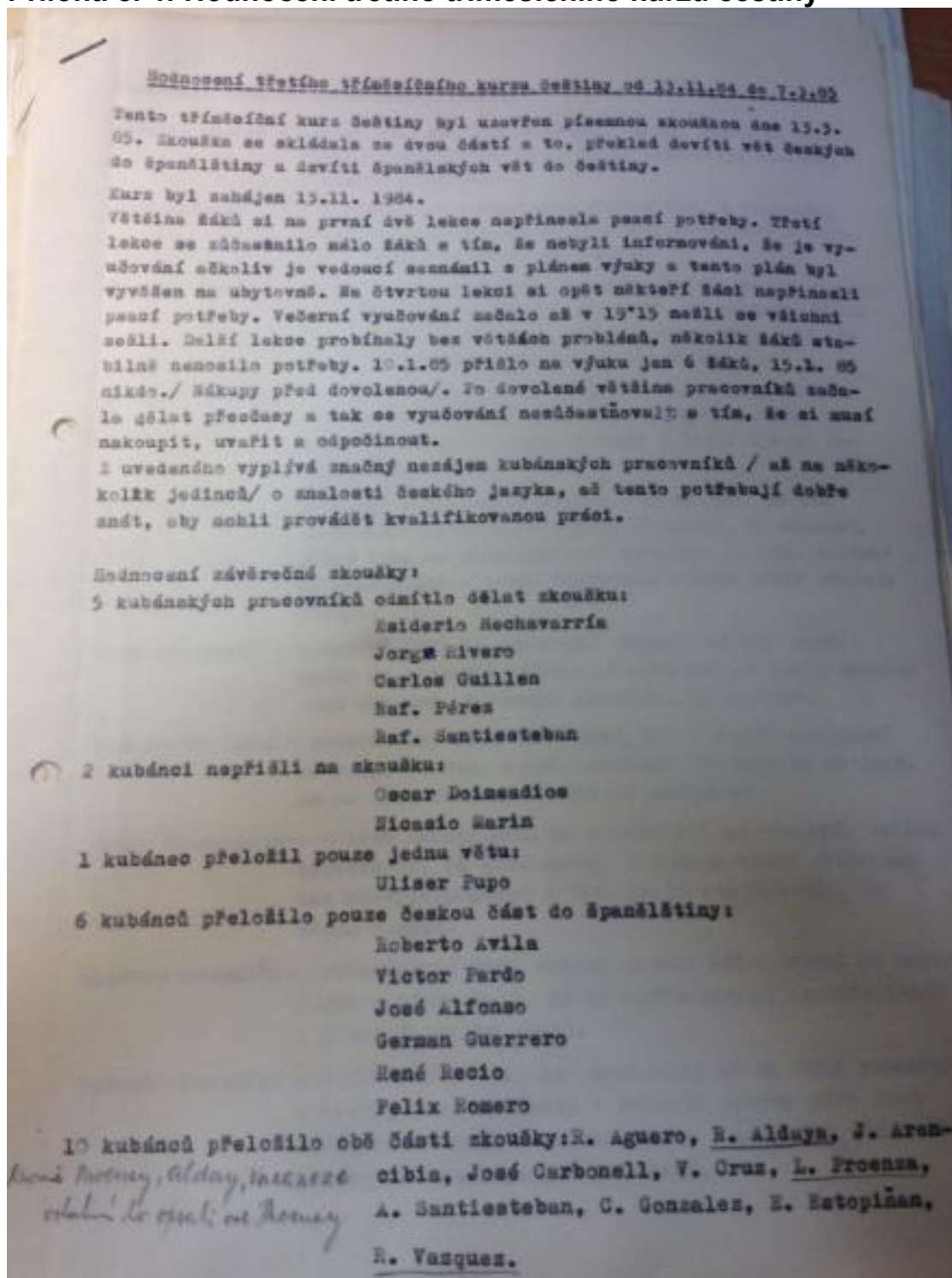
Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Příloha č. 3: Grafické znázornění poměru žen a mužů v ČR v letech 2008 až 2016

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Příloha č. 4: Hodnocení třetího tříměsíčního kurzu češtiny

Zdroj: archiv PPAS